

EGYETEMI DOKTORI ÉRTEKEZÉS

AZ IFJUSÁGI MOZGALOM NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

Áttekintés és elemzés az 1957 és 1984 közötti
Csongrád megyei tapasztalatok alapján

Készítette

Turcsikné Süli Mária

Szeged, 1986

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
I. Bevezető	4.
A témaválasztás indoklása	
1. A KISZ nemzetközi kapcsolatainak helye az ideológiai nevelőmunkában	
2. Szerepe a Csongrád megyében folyó ifjúságmozgalomtörténeti kutatásban	
II. 1. A KISZ nemzetközi kapcsolatait meghatározó főbb dokumentumok	8.
1.1. MSZMP határozatok	
1.1.1. MSZMP KB határozatok	
1.1.2. MSZMP Csongrád megyei VB határozatok	
1.2. KISZ határozatok	
1.2.1. A KISZ KB Intéző Bizottsága határozatai	
1.2.2. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága határozatai	
2. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi tevékenységét befolyásoló főbb tényezők . . .	16.
2.1. Előzmények: Magyarország külpolitikai orientációja	
2.2. A testvérvárosi, testvérmegyei mozgalom kialakulása	
2.3. Csongrád megye földrajzi elhelyezkedése	
2.4. Szeged felsőoktatási és tudományos kutatóközpont	
III. A KISZ Csongrád megyei bizottsága nemzetközi kapcsolatainak története	21.
1. 1957-1975-ig a kapcsolatok kialakulása	

1.1. Szeged-Odessza, Csongrád megye-Odessza terület kapcsolata	
1.2. Szeged-Szabadka, Csongrád megye - Vajdaság ifjúsági kapcsolatai	
1.3. Csongrád megye - Halle megye	
1.4. Egyéb kapcsolatok	
2. 1975-1984-ig a testvérmegyei mozgalom fel- lendülése	40.
2.1. Csongrád megye - Odesszai terület	
2.2. Csongrád megye - Vajdaság	
2.3. Csongrád megye - Lodz	
2.4. Csongrád megye - Temes megye	
2.5. Egyéb kapcsolatok, más nemzetközi tevé- kenység	
3. Csongrád megyei fiatalok a Világ Ifjúsági Ta- lálkozókon /1957-1978/	60.
IV. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kap- csolatainak főbb tapasztalatai, helye, szerepe a mozgalmi nevelőmunkában	73.
V. A nemzetközi tevékenység továbbfejlesztésének le- hetőségei és feladatai	92.
VI. Összegzés	95.
Jegyzet	97.
Felhasznált irodalom	102.

I.

BEVEZETŐ

"A KISZ nemzetközi tevékenysége is a béke és a társadalmi haladás ügyét szolgálja. Az összefogás, a közös fellépés döntő tényező a nemzetközi ifjúsági mozgalom fejlődésében. Ezért megkülönböztetett figyelmet fordítottunk a szocialista országok ifjúsági szervezeteivel fenntartott kapcsolataink fejlesztésére. Előreléptünk a testvérszervezetek ideológiai együttműködésében, ami az éleződő ideológiai harcban a hatékony fellépés nélkülözhetetlen feltétele."¹

1. E dolgozat írójának munkaterülete, az ideológiai nevelőmunka, az agitációs-propaganda tevékenység, melynek egyik meghatározó eleme a fiatalok hazafiságra, proletárinternacionalizmusra nevelése. Ennek egyik igen fontos, hatásos, néha látványos eszköze a KISZ nemzetközi tevékenysége.

A KISZ nemzetközi tevékenységét az határozza meg, hogy lényegében részét képezi a Magyar Szocialista Munkáspárt nemzetközi tevékenységének, s hozzájárul a Magyar Népköztársaság külpolitikai törekvéseinek valóra váltásához.

A magyar fiatalok internacionalizmusa, cselekvő szolidaritása a KISZ kétoldalu kapcsolataiban és nemzetközi akciókban való részvételük során jut kifejezésre. A KISZ nemzetközi tevékenysége ugyanakkor vissza is hat egész nevelő munkájára. A fiatalok ezeken a kapcsolatokon keresztül szereznek

közvetlen, hasznosítható tapasztalatokat más országok ifjúságának helyzetéről, ami a szocialista építésben való részvételükhöz is értékes módszertani segítséget nyújt.

Az azonos ideológiai alap mellett szervezeteink hasonló helyzete, célkitűzései és közvetlen feladatai is indokolják, hogy a szocialista országokban működő testvérszervezeteivel alakította ki a KISZ a legszorosabb együttműködést. Ezek a kapcsolatok nyújtják a legtöbb segítséget, hasznosítható tapasztalatot feladataink megoldásához.

A KISZ nemzetközi kapcsolatainak országos szintű fejlődésével összhangban fokozatosan szélesedtek a helyi kapcsolatok, a 70-es évek elején már valamennyi megyei KISZ bizottság rendelkezett testvércapcsolatokkal, ami egyuttal a szocialista integráció gondolatát is jelentős ifjúsági tömegek számára tette kézzelfoghatóvá, s a fiatalok egyre nagyobb körének adott közvetlen feladatot, kapcsolatteremtési lehetőséget.

Ez a baráti együttműködés nagyban erősítette, erősíti a fiatalokban a szocialista internacionalizmus érzését, de egyuttal erősíti a szocialista haza iránti megbecsülést, tiszteletet is, hiszen e kapcsolatok a testvérnép, testvérmegye megismerésének igényével párhuzamosan saját népünk, hazánk, lakóterületünk minél alaposabb megismerésére is készítették a fiatalokat, mivel a partnerszervezetek képviselői is a tapasztalatszerzés igényével jelentkeztek.

Igy tehát a nemzetközi kapcsolatok alakulása, intenzitása, kiterjedése a KISZ ideológiai nevelőmunkájának egyik legfontosabb területére gyakorol hatást.

2. A KISZ egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít saját múltja, története tanulmányozásának. Ehhez a munkához adott

utmutatást a KISZ X. kongresszusának határozata, amely ki-
mondta, hogy:

"Az előttünk járó nemzedékek forradalmi tapasztalatai-
ra, a mai ifjúság nevelésében vállalt felelősségre építve,
eredményesebben járuljunk hozzá a fiatalok történelmi ismer-
etének és szemléletének fejlesztéséhez, a nemzeti önbecsü-
lés, a szocialista hazafiság kialakításához."²

Ennek egyik - az országban első ilyen jellegű - fontos
állomásaként a KISZ Csongrád megyei bizottsága a hatvanas
években megtett kezdeti lépések után, 1979-től szisztemati-
kusan kialakított ifjúságmozgalom-történeti kutatásokba kez-
dett.

Ez a kutatás az évek során méretét és személyi bázisát
tekintve csaknem mozgalommá terebélyesedett, s egyre inkább
kiterjed az ifjúsági mozgalom minden periódusára és tevékeny-
ségi formájára, munkaterületére.

A kutatómunkában fiatal történészek, levéltárosok, mu-
zeológusok, egykori és jelenlegi ifjúsági vezetők vesznek
részt. A kutatások eredményei eddig több kisebb kiadványban
és a "Fejezetek hat évtized történetéből" c. kötetben kerül-
tek publikálásra. Ezek a tanulmányok a mozgalmi élet egyre
több területére terjedtek ki, ugyanakkor a KISZ nemzetközi
tevékenységének megyei története még semmilyen formában nem
került feldolgozásra. Ez inspirálta e dolgozat készítőjét,
hogy ezt a témát válassza kutatása témájául.

A szerző célja elsősorban az, hogy a források alapján
összeállítsa és fejlődésében bemutassa a KISZ Csongrád me-
gyei bizottsága nemzetközi kapcsolatainak történetét, rávi-
lágítson arra, hogy az e munkaterületen szerzett tapasztala-

tok hogyan hasznosíthatók a KISZ nevelőmunkájában, mennyiben segítik az ifjúság szocialista hazafiságra és proletár internacionalizmusra nevelését. Végül a kutatás és személyes munka során szerzett tapasztalatai birtokában vázolja a továbblépés lehetőségeit.

II.

1. A KISZ nemzetközi kapcsolatait meghatározó főbb dokumentumok

1.1. MSZMP határozatok

1.1.1. MSZMP KB határozatok

A megyék nemzetközi kapcsolataival az MSZMP KB Titkársága 1970-ben,³ 1976-ban,⁴ és 1978-ban⁵ elfogadott határozatai foglalkoznak. A megyék nemzetközi kapcsolatait 1970-ig nem szabályozta átfogó jellegű központi párthatározat. Az MSZMP politikai bizottsága 1964-ben⁶ először a városközi kapcsolatok elveit rendezte.

Az MSZMP KB Titkársága 1970-ben a megyék nemzetközi kapcsolatainak továbbfejlesztése érdekében az alábbiakról határozott:

"A megyék nemzetközi kapcsolatai pártunk és kormányunk politikájával, célkitűzéseivel összhangban, helyes irányban fejlődtek. Jól szolgálják a testvérpártokkal való sokoldalú együttműködés, a Szovjetunió és a többi testvéri szocialista ország népeivel való barátság ápolását, az internacionalizmus erősítését. A tapasztalatok alapján indokolt és hasznos fenntartani a megyék közötti nemzetközi kapcsolatokat.

Az elkövetkező időszakban törekedni kell a meglévő kapcsolatok munkajellegének erősítésére, érdemi, tartalmi jellegük fejlesztésére, konkrét tapasztalatok szerzésére, minimá-

lisra csökkentve a formális elemeket, a túlméretezett utazgatásokat."7

Az MSZMP KB Titkársága legutóbb 1978-ban tárgyalta a testvérmegyei kapcsolatok helyzetéről készült jelentést és a továbbfejlesztésük irányelveire vonatkozó javaslatot. Megállapította, hogy a testvérmegyei, testvérvárosi kapcsolatok tartalmasabbá váltak, jobban igazodnak a tényleges igényekhez, elősegítik egymás politikai, gazdasági és kulturális eredményeinek megismerését, a barátság erősítését.

"A testvérmegyei kapcsolatok további pozitív vonása, hogy fokozódó mértékben segítik elő a lakosság közötti érintkezést."8

Emellett feladatul tüzi ki, hogy a kapcsolatok további szélesítése helyett az együttműködés tartalmi elmélyítése legyen az elsődleges cél. Törekedni kell a meglévő kapcsolatok munkajellegének erősítésére, a konkrét tapasztalatok szerzésére. Javítani kell a kapcsolatok irányításának és ellenőrzésének gyakorlatát. Törekedni kell a formális elemek, utazgatások csökkentésére. Tovább kell javítani a testvérmegyei kapcsolatok keretében folytatott tapasztalatcserék helyi és központi hasznosítását. A tanulmányutak mellett nagyobb figyelmet kell fordítani cikkek, kiadványok, kiállítások cseréjére és azok megfelelő hasznosítására.

1.1.2. MSZMP Csongrád megyei VB határozatok

Az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága 1974. október 9-én határozott arról, hogy az MSZMP KB Titkárság 1970-es határozata¹⁰ alapján testvércapcsolatot tart fenn az odesszai területtel, a romániai Temes megyével, a jugoszláviai Vajdasággal és a lengyelországi Lodz megyével.

1975-ben az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága

állásfoglalást fogadott¹¹ el testvérmegyei kapcsolataink tapasztalatairól, melyben hasznosnak tartja és megerősíti a testület a kialakult kapcsolatokat, meghatározza a továbbfejlesztés útját és módjait. Ezek alapján a párt és társadalmi szervek öt évenként kötelesek áttekinteni külföldi kapcsolataikat, a hivatalos delegációcserére csak két évenként kerülhet sor, felszabadulási ünnepségre csak kerek évfordulón kapjanak meghívást testvérmegyei delegációk. A megyei párt VB ebben megerősíti Szeged és Odessza városi szintű önálló kapcsolatának elismerését, illetve meghatározza a delegációk jelentéstételi kötelezettségeit.

Ezt követően a megyei párt VB 1980-ban hozott határozatot¹² a testvérmegyei és nemzetközi kapcsolatok áttekintésének rendszeréről, mely a megyei KISZ bizottság jelentéstételi kötelezettségeit is szabályozza. Az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága legutóbb 1981-ben hallgatott meg tájékoztatót a testvérmegyei kapcsolatok helyzetéről, fogadott el javaslatot a további feladatokra.¹³ Megállapította, hogy erősödött a kapcsolatok tartalmi jellege, szervezettebbé, tervszerűbbé vált az együttműködés a testvérmegyék többségével. A párthatározatoknak megfelelően bővült a kapcsolatokban részt vevő szervek, intézmények, vállalatok köre.

"A testvérmegyék pártszerveivel együttműködési terveket cseréltünk ki.

Ezek aláírására nem került sor, az együttműködés azonban - Temes megye kivételével - megfelelően alakult.

A delegációcserék formális elemei és a felesleges utazgatások csökkentek. A delegációk tevékenységében alapvetően előtérbe került a konkrét tapasztalatcsere jelleg." 14

E határozat - ahol a feltételek adottak - szorgalmazza együttműködési megállapodás kidolgozását és aláírását. A tömegszervezetekre, köztük a KISZ-re vonatkozóan leszögezi: "kapcsolataik kialakításában, fejlesztésében támaszkodjanak a pártkapcsolatokra, és hasznosítsák azok tapasztalatait."¹⁵

1.2. A KISZ nemzetközi kapcsolatait közvetlenül a
KISZ KB határozatai szabályozzák

1.2.1. A KISZ KB Intéző Bizottsága 1961. júliusi határozata megállapítja: "Az utóbbi időben ismét növekszik a KISZ alapszervezetek közvetlen csereutazási igénye a különböző baráti országokba. Az utazásokra az esetek jelentős részében nem huzamosabb személyi kapcsolat, levelezés ad alapot, hanem véletlen személyi kapcsolat vagy egyszerűen az utazási szándék."¹⁶

Ezért az Intéző Bizottság /továbbiakban: IB/ indokolt-nak tartotta a nemzetközi kapcsolatok lebonyolításának szigorú szabályozását, nevezetesen, hogy a KISZ szervezetek külföldi ifjusági szervezetekkel, nagykövetségekkel csak a KISZ KB Nemzetközi Kapcsolatok Osztályán /továbbiakban: NKO/ keresztül léphetnek érintkezésbe, illetve, hogy a meglévő kapcsolatok folytatásának éves tervét az NKO-nak kell évente jóváhagyni.

A KISZ KB 1965-ben átfogóan tárgyalta a KISZ nemzetközi tevékenységét.¹⁷ Ebben a határozatban ösztönözte a megyei KISZ bizottságokat, hogy a korábbiaknál jobban használják ki a külkapcsolatokban rejlő lehetőségeket az ifjúság eszméi-politikai nevelésében. Ezen belül is a fiatalok körében elsődlegesen a szocialista országokba való utazás propagálását szorgalmazza.

"Építsék a testvér-városi, testvérmegyei, testvér-szer-

vezeti kapcsolatokat, szervezzenek önköltséges alapon speciális csoportokat.¹⁸

Nagy fontosságot tulajdonít a határozat a külföldre utazó fiatalok politikai felkészítésének, továbbá annak, hogy a külföldön járt fiatalok tartsanak politikailag is hasznos élménybeszámolókat, a hozzánk érkező külföldi fiatalokkal pedig a KISZ szervezetek rendezzenek találkozókat.

A KISZ KB 1970-ben ismét tárgyalta nemzetközi tevékenységének tapasztalatait,¹⁹ melynek során nagy hangsúlyt kapott a kapcsolatok tömeges jellege. Ezért is szorgalmazza elsősorban a szocialista országok testvérszervezeteivel a kapcsolatot. Megerősíti a határozat a testvérmegyei - elsősorban a szovjetunióbeli - ifjúsági kapcsolatok fontosságát azzal a kitétellel, hogy "törekedni kell az együttműködés munka jellegének erősítésére, érdemi, tartalmi jellegű fejlesztésre, konkrét tapasztalatok szerzésére, minimálisra csökkentve a formális elemeket."²⁰

Továbbra is előnyben részesültek a testvérmegyék közötti önköltséges csoportos utazások.

E határozat új eleme a hazai politikai ifjúsági tömegrendezvények nemzetközivé tételének szorgalmazása.

A KISZ KB 1973-ban a KISZ nemzetközi tevékenységéről szóló határozatában²¹ a megyék, városok, járások kapcsolatán belül az üzemi, hivatali, tsz. tanintézeti szervezetek közötti közvetlen kapcsolatok szélesedéséről ad számot - elsősorban a Lenini Komszomollal -, ami a kapcsolatok tömegesítésében fontos előrelépésnek tekinthető. A határozat leszögezi, hogy a "megyei, városi szintű kapcsolataink további szélesítése legyen összhangban a párt és állami testvércapcsolatok fejlődé-

sével. Törekedjünk ezek tapasztalatcsere jellegének erősítésére." ²²

A KISZ KB Titkárság 1975-ben készült ²³ /jelenleg érvényes/ határozata az egyetemi, főiskolai KISZ szervezetek nemzetközi tevékenységének szabályozási rendszerét határozza meg. Eszerint az intézmények nemzetközi tevékenységét a KISZ KB NKO és az Egyetemi és Főiskolai Osztály közvetlenül irányítja. Így a megyei KISZ bizottságtól bizonyos tekintetben függetlenül folynak, épülnek ezek a kapcsolatok, nem képezik részét a megyei KISZ bizottság külügyi terveinek. Mindezek ellenére a testvérmegyékben működő felsőoktatási intézmények ifjúsági szervezeteivel a kapcsolat erősítését a megyei KISZ bizottság minden egyes delegáció csere alkalmával szorgalmazza, illetve e látogatásokat megelőzően tájékoztatást kér a felsőoktatási intézményektől az ifjúsági szervezetek közötti együttműködés helyzetéről.

A továbbiakban a testvérmegyei kapcsolatokon belül a KISZ KB Titkársága a tanulmányi delegációk rendszeres cseréjét szorgalmazza. ²⁴ Ebben bizza meg a KISZ Csongrád megyei Bizottságát, hogy létesítsen kapcsolatot a Temes megyei KISZ /U.T.C./ Bizottsággal.

A KISZ megyei bizottsága nemzetközi kapcsolatainak továbbfejlesztésére a KISZ KB Titkársága 1979-ben ²⁵ határozatot fogadott el, ami jelenleg is érvényes.

Ennek igen fontos eleme, hogy a megyei KISZ Bizottságok meglévő kapcsolataikat mélyítsék el, ne kezdeményezzék újabb kapcsolatok létesítését. Szorgalmazza, hogy a testvérmegyei kapcsolatok stabilizálására a megyei nemzetközi ifjúsági kapcsolatok minden szintjét felölelő két éves együttműködési

programokat írjon alá partnereivel a megyei KISZ Bizottság.

Meghatározza, hogy a delegációcserék évenként váltakozzanak, a megyei KISZ bizottságok évente értékeljék nemzetközi tevékenységüket, a tanulmányi delegációk témaválasztását az NKO-val egyeztessék. Fontos feladat a kiutazó ifjúsági delegációk, csoportok felkészítése, a testvérmegye ifjúsága életének bemutatása.

A kapcsolatok tömegesítése a korábbi bevált formákban /csoportos turista, szakmai utazás stb./ történjék, a megyei KISZ bizottságok ne kezdeményezzék nagy tömegek mozgását igénylő barátsághehek és barátságnapok megrendezését. Ugyan-ezek az irányelvek érvényesek az uttörő kapcsolatokra is.

A KISZ KB évente tájékoztatót hallgat meg a KISZ nemzetközi tevékenységéről, évente elfogadja a külügyi tervét, ezek azonban a megyei KISZ bizottságoknak az 1979-es határozat²⁶ óta nem jelöltek meg újabb feladatokat.

1.2.2. A KISZ Csongrád megyei bizottsága 1958-tól kezdődően évente értékeli a megyei nemzetközi ifjúsági kapcsolatokat, és elkészíti a következő évi kapcsolatok tervét. Ezen túlmenően több alkalommal /1968, 1973, 1984./²⁷ átfogóan is elemezte nemzetközi kapcsolatainak helyzetét.

1968-as határozatában²⁸ kiemelt hangsúlyt kapott, hogy a nemzetközi kapcsolatrendszer, ezen belül is konkrétan a kiutazó fiatalok kiválasztása és felkészítése a politikai nevelőmunka szerves része kell, hogy legyen. Arra ösztönöz, hogy a fiatalok többsége az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda szervezésében utazzon. Elmarasztalással szól a jelentés arról, hogy az üzemi, falusi KISZ szervezeteknek szinte egyáltalán nincs nemzetközi kapcsolata. A KISZ nemzetközi kapcsolatainak

mérlege ekkor - a megye idegenforgalmával ellentétben - passzív. Ennek megváltoztatására az Express Ifjúsági és Diák Utazási Irodát ösztönzi elsősorban.

Végül a kapcsolatok jellegének, mértékének fejlesztésében a fokozatosság elvének betartását tűzi ki feladatul /levelezés, dokumentumcsere, Express utazás, delegációcsere, tömeges kapcsolatok kiépítése stb./.

1975. októberi határozatában²⁹ a megyei KISZ bizottság továbbra is az odesszai területtel kialakult kapcsolat erősítését szorgalmazza, a meglévő együttműködési formák folytatását tűzi célul. Ekkor már igen gazdagok, tömegesek és sokrétűek ezek a kapcsolatok.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága legutóbbi, 1984-ben született határozata³⁰ megállapítja, hogy külkapcsolatait a testület az elmúlt években eredményesen alakította. Nem bővítette új földrajzi területekkel, hanem a meglévő kapcsolatok fejlesztésére törekedett. Törekvései ellenére e kapcsolatok alakulása hullámzó képet mutatott az elmúlt években. Mindezek kiküszöbölésére feladatul jelöli meg elsődlegesen a testvér-megyei kapcsolatok erősítését, a delegációcserek alkalmával egyeztetett közös tervek megvalósítását, a fiatalok utazás előtti jobb politikai felkészítését, a delegációk által szerzett tapasztalatok szélesebbkörű hasznosítását és az egész nemzetközi tevékenységének publicitásának javítását.

Mindezek érdekében a KISZ Csongrád megyei bizottsága számos szervezeti intézkedést is elhatározott.

2. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi tevékenységét befolyásoló főbb tényezők

2.1. Előzmények: Magyarország külpolitikai orientációja

2.2. A testvérvárosi, testvérmegyei mozgalom kialakulása

Magyarország a II. világháború befejezése után mint a fasiszta állam "jogutóda" rendkívül elszigetelt volt a világban. A külpolitika legfontosabb feladata az volt, hogy megteremtse a békés belső építő munka külső feltételeit. Az első és legfontosabb lépés a magyar-szovjet barátság megalapozása, majd 1947 decembere és 1949 áprilisa között az európai szocialista országokkal a barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási egyezmények megkötése volt. A "nyugat" azonban továbbra is ellenségesen viselkedett a magyar népi demokráciával szemben, így az USA 1947 áprilisában megakadályozta hazánk felvételét az ENSZ-be. A negyvenes évek végére kialakult hidegháborús légkör évekre behatárolta Magyarország nemzetközi aktivitását. Az ötvenes évek közepére azonban a hidegháborús politika válságba került. A szocialista országok a fegyverkezési versenyben egyre kedvezőbb pozíciókat vívtak ki. A távol keleti fegyveres konfliktusok rendezése kapcsán /genfi egyezmény, 1954./ az imperializmus pozíciói tovább gyengültek. A szocialista országok - élükön a Szovjetunióval - mind aktívabb külpolitikát folytattak. Mindezekre szinte megtorlásul az NSZK-t felvették a NATO-ba. Néhány nappal később, 1955 májusában nyolc európai szocialista ország barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási

egyezményt irt alá. /Varsói szerződés/

Magyarország számára fontos külpolitikai siker volt, hogy 1955 decemberében felvették az ENSZ-be. E két utóbbi momentum lendületet adott a külkapcsolatok fejlődésének, amit az 1956-os ellenforradalom tört.meg. Az imperialista hatalmak uszításának fő célpontja éppen a szövetségi rendszerhez való tartozásunk és a magyar-szovjet barátság volt. Az 1956-os ellenforradalom következtében csaknem megsemmisültek Magyarország nemzetközi kapcsolatainak addigi eredményei. Az ellenforradalom felszámolását végül is a Szovjetunió és szövetségesei segítségével érte el hazánk. A válság után szükségessé vált nemzetközi kapcsolataink rendezése is, amelyhez irányt mutatott az SZKP 1956. februárjában megtartott XX. Kongresszusa.

Az együttműködés elveként a szocialista országok között az teljes egyenjogúságot, a területi integritást, az állami függetlenség és szuverenitás tiszteletben tartását, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvét jelölte meg. Az ötvenes évek második felében ennek szellemében jelentősen szélesedtek a testvérpártok kapcsolatai.

A testvérvárosi, testvérmegyei kapcsolatok országosan nem nagy multra tekintenek vissza, általában 15-20 éve alakultak ki. Szeged ezen a téren uttörő jellegű munkát végzett. A Szeged Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága a város felszabadulásának 11. évfordulója alkalmából - elsőként az országban - testvérvárosi kapcsolat létesítését kezdeményezte Odesszával, Ploestivel, Plovdivval, Drezdával, Nissel és Brnóval. E kapcsolatok kialakulását és fejlődését nagyban elősegítette, hogy a városi tanács akkori elnöke³¹ a Testvérvárosok

Világszövetsége tagjaként - látva e kapcsolatokban rejlő gazdag lehetőségeket - személy szerint is szorgalmazta az együttműködés létrejöttét.

A kapcsolatok alakulását, fejlődését vagy megszakadását nagymértékben befolyásolta a partner városok érdekeltsége az együttműködésben /határmentiség, közös történelmi múlt, jelenleg hasonló gazdasági szerkezet stb./. Ezek megléte tette szilárdá, s őrizte meg mind a mai napig Szeged-Odessza-Szabadka, Turku /Finnország/ testvérvárosi; Csongrád megye - Odessza terület, - Lodz megyei város, - Temes megye, - Vajdaság testvérmegyei kapcsolatát.

A párt és tanácsi kapcsolatok kialakulása során minden esetben szorgalmazták a tömegszervezetek, s ezek között is megkülönböztetett figyelemmel az ifjúsági szövetségek közötti kapcsolatok kialakulását.

2.3. Csongrád megye földrajzi elhelyezkedése

Csongrád megye Magyarország délkeleti részén helyezkedik el, délen Jugoszláviával /Vajdasági terület/, délkeleten Romániával /Temes megye/ határos.

Az azonos társadalmi berendezkedés, a sok vonatkozásban közös történelmi múlt, a magyar nyelv széles körű használata, a megközelítően azonos földrajzi és éghajlati adottságok e területek között a politikai kapcsolatok kiépítését indokolták.

A lakossági kapcsolatok tömegessé válását az új utlevél rendelkezések nagyban fellendítették: 1972-től a szocialista országokba szóló többszöri kiutazási engedély, /"piros utle-

levél"/ 1965-től pedig a határátlépési engedély bevezetése, melyre a határ mentén lévő települések lakossága jogosult.

Megélénkült Romániával és Jugoszláviával gazdasági téren is a kishatár forgalom, amely hozzájárult a megye kereskedelmi ellátásának javításához is.

2.4. Szeged felsőoktatási- és tudományos kutatóközpont

A városnak hat felsőoktatási intézménye van.

Az oktatási és kutatási tapasztalatok, eredmények nemzetközi méretekben történő átadásának igénye már a felszabadulás után néhány évvel megfogalmazódott. A hatvanas évek eleje óta intézményes formában sorra alakultak ki az egyetemek /SZOTE, JATE/ és a nagyobb főiskolák /Tanárképző, Élelmiszeripari/ állami vezetése által kezdeményezett tudományos-szakmai kapcsolatok szocialista országokban működő egyetemekkel. Ez mindig is lényegesen szélesebbkörű volt a testvérvárosi, testvérmegyei kapcsolatoknál. A nyolcvanas évek elejére a nagyobb intézményeknek 10-15 felsőoktatási intézménnyel alakult ki külkapcsolatuk.

A tudományos-szakmai tapasztalatcserék közreműködői kezdetben az oktatók voltak, majd cseregyakorlat, részképzés formájában a hallgatók is kaptak erre lehetőséget.

Az ifjúsági szervezetek általában később, a szakmai együttműködés stabilizálódása után, a hatvanas évek második felében alakították ki önálló kapcsolatukat. Így a hallgatók nyári szünetben, szervezett keretek között, nagy számban utaztak /évente 6-800 fő/ a testvérintézmények meghívására a szocialista országokba /építőtábor, üdülés, művészeti fesztivál stb./

Az egyre gazdagodó nemzetközi kapcsolatokat kialakulásuk óta a legnagyobb intézményekben /JATE, SZOTE/ az egyetemi KISZ bizottság mellett működő külügyi munkacsoportok irányítják.

III.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatainak története

1. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatainak kezdetei a KISZ megalakulását közvetlenül megelőző időszakra vezethetők vissza.

A Szeged városi Tanács VB 1955-ben néhány demokratikus állam városának testvércapcsolatot kezdeményezett.³² 1955. október 21-én a tanács elnöke levelet intézett Odessza, Ploesti, Plovdiv, Drezda, Nis és Brno város tanácsához, felkérte e városok elnökeit testvérvárosi kapcsolat kialakítására, akik erre készséget is mutattak. A baráti együttműködés leghamarabb Brnóval alakult ki. A város vezetői az ellenforradalom alatt előbb telefonon, majd magyar nyelvű levélben fejezték ki együttérzésüket, és ajánlották fel együttműködésüket. /pl. gépek küldése/. A további közös lépések megtételére azonban csak az ellenforradalmat követően 1957 nyarán került sor. Ehhez csatlakozott a KISZ Szeged városi Bizottsága, amikor a megyei KISZ bizottság támogatásával 1958 nyarán ifjúsági küldöttséget fogadott Brnóból, Ploestiből és Drezdából. Szintén ebben az időszakban kezdődött a két szomszédos szocialista ország, Románia, Jugoszlávia határmenti területeivel az ifjúsági kapcsolatok kiépítése: aradi fiata-

lokkal Makón, jugoszláv fiatalokkal Mórahalmon rendeztek ifjúsági béketalálkozót, amin a DIVSZ küldöttei is részt vettek. Az uttörő kapcsolatok is ekkor indultak: ásetthalmi, illetve /jugoszláviai/ palicsi uttörők cseretáborozásával. Egyre szaporodtak az egyetemista fiataloknak szóló külföldi meghívások is /SZOTE - Berlin, Kassa; JATE-Brno/, amelyek elsősorban szakmai jellegűek voltak, de a kiutazó hallgatók politikai alkalmasságát minden esetben a KISZ-nek kellett garantálnia, az utlevél megszerzéséhez minden esetben a megyei KISZ bizottság egyetértése kellett.

1.1. Odessza és Szeged kapcsolatainak kialakulása: 1944
 őszén Csongrád megyét a Vörös Hadsereg Magyarországon elsőként szabadította fel. A II. Ukrán front katonái, a felszabadítók javarészt odesszaiak voltak. Ez az első találkozás jelentős szerepet játszott abban, hogy 1955-ben a szegedi tanács elnöke levélben fordult Odessza tanács elnökéhez, és testvérvárosi kapcsolat létesítését kezdeményezte: "Ez év október 10-én Szeged Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága határozatot hozott arról, hogy városuk vezetéséhez azzal a kérdéssel fordul, teremtsenek baráti kapcsolatokat a két város között. Ezért azt javasoljuk Önöknek, hogy tapasztalat- és véleménycsere útján az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra és a sport területén kölcsönös segítségnyújtást valósítsunk meg. Az általános feladatok teljesítését a közös ut, melynek célja népeink jólétének növelése és a béke megőrzése, javaslataink realitását biztosítják.

Szeged dolgozó népe, amely a felszabadulását a nagy Szovjetuniónak köszönheti, örömmel és bizalommal várja a két város szoros együttműködésének megvalósítását."33

Az 1956. január 26-án érkezett válaszlevélben az odesszai városi Tanács Végrehajtó Bizottsága nagy megelégedéssel fejezte ki készségét a kapcsolatok felvételére, a tapasztalatcserére. A gyakorlatban ez csak az 1957-től kezdődő politikai konszolidáció időszakában kezdődhetett meg. Az első odesszai delegáció 1957. októberében érkezett Szegedre. A város felszabadulásának 13. évfordulója tiszteletére rendezett Klauzál téri nagygyűlésen 35 ezer szegedi hallgatta meg az odessza megyei szovjet elnökhelyettesének felszólalását, melyben kifejezte a szovjet nép felháborodását, hogy az ellenforradalom kísérletet tett a nép által elért eredmények és sikerek megsemmisítésére, a fasiszta rendszer visszaállítására.

"Az önök győzelme az ellenforradalom felett, a szocialista tábor győzelme is."³⁴ - hangsúlyozta, majd az odesszaiak szolidaritásáról biztosította Szeged népét.

Az 1957-es találkozást további delegációcserék, távirat- és levélváltások, turistautazások követték.

A Lenini Komszomol Odessza városi bizottsága és a KISZ Szeged városi bizottsága között a kapcsolatfelvétel 1958-ban történt meg, ebben az évben már delegációcserére került sor. Az odesszai ifjúsági vezetők a szegedi szabadtéri játékok időszakára kaptak meghívást.

Szeged és Odessza ifjúsági szervezetei között a kapcsolattartás elsődleges formája évekig a politikai delegációk cseréje volt, melyek általában egy-egy jeles évfordulóhoz kötődtek /Komszomol megalakulásának 50. évfordulója, november 7., április 4. stb./, így előfordult, hogy egy éven belül több utazásra is sor került /pl. politikai delegáció, ünnepség, konferencia/.

Az együttműködésnek új lendületet adott a KISZ Csongrád-megyei, Szeged városi bizottságának a Komszomol Odessza területi és városi bizottságának 1967-ben aláírt Barátsági szerződése.³⁵ Ez egyszersmind a kapcsolatok megyei szintűvé való kiszélesítésének is a kezdete és első dokumentuma. Eszerint a két területi szerv között évente delegációcsere alkalmával értékelik az együttműködés helyzetét s tanulmányozzák egymás munkáját, nyaranta ifjúsági vezetők csereüdülésére nyílik lehetőség, kölcsönösen megküldik egymásnak saját kiadványaikat, segítik az alsóbb szintű KISZ-Komszomol kapcsolatok kialakulását, bővítik a turisztikai cserét s továbbfejlesztik az uttörő kapcsolatokat.

Ekkorra már 7 tanintézeti KISZ szervezetnek alakult ki odesszai Komszomol szervezettel jelentős kapcsolata. A turisztikai jellegű utazásokkal lehetőség nyílt a szélesebb KISZ tagság megismerkedésére testvérvárosuk fiataljaival. 1968-ban a IX. Világ Ifjúsági Találkozó tiszteletére először utazott 150 fiatal részvételével barátságvonat Odesszába a KISZ és az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda közös szervezésében. A testvérvérvárosok történetében ez volt az első nagy létszámú ifjúsági delegáció. A csoportok megismerkedtek Odessza, hős város nevezetességeivel, legfontosabb ipari létesítményeivel, a komszomolisták pedig lelkes hangulatu baráti találkozókra fogadták a magyar fiatalokat. Az odesszaiak cserecsoportja 63 fővel látogatta meg Csongrád megyét, s ennek keretében 15 alapszervezettel volt KISZ-Komszomol találkozó. Az odesszai kapcsolat tehát tömegessé vált, amit fokozott, hogy a kiutazó politikai delegáció 25 KISZ, uttörő illetve Komszomol, pionir szervezet listáját cserélte ki a szervezetek

közötti közvetlen kapcsolatteremtés elősegítésére. Ezek közül a legeredményesebb és a legtartósabb a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium és az odesszai 58. számú iskola együttműködése lett, mely napjainkban is tart /1962 óta/: kb. 100 diák rendszeresen levelez s időnként pedagógus illetve diákcsoport csereutazására is lehetőség nyílt. Az odesszai iskolában megalakult a "Magyarország ifju barátainak köre", mely összefogta és koordinálta a kapcsolatokat, amely egészen addig kiterjedt, hogy Szeged város vezetőit is rendszeresen levélben köszöntötte a nemzeti és nemzetközi politikai ünnepek alkalmából. A klub szervezésében szovjet középiskolások magyarul tanultak, melyet magyar nyelvű levelek is bizonyítottak. A nyelvtanuláshoz segítségül a "radnótisták" hanglemezeket, képeket, folyóiratokat küldtek szovjet barátaiknak. A levelezés eredményeként a Radnóti Gimnáziumban is megnőtt az orosz nyelvtanulás iránti kedv.

A felsőfoku intézmények szakmai kapcsolatát követően a KISZ és a Komszomol szervezetek képviselői is önálló delegációcsere keretében rendszeresen találkoztak, kicserélték tapasztalataikat, egyeztették közös feladataikat. Ezek közül a legrendszeresebb a Tudományos Diákköri Konferencián való kölcsönös részvétel és az építőtábori csere volt. A SZOTE és a Pirogov Orvostudományi egyetem, a JATE és a Mecsnyikov Tudományegyetem, a Tanárképző Főiskola és az Usinszkij Pedagógiai főiskola, később a Szegedi Élelmiszeripari Főiskola és az odesszai Élelmiszeripari Egyetem hallgatóira terjedt ki ez az együttműködés. 1967-ben a JATE és a Mecsnyikov egyetem KISZ illetve Komszomol szervezete barátsági szerződést kötött, melynek legfőbb eleme az építőtábori csereakció kiszélesítése

volt. A szovjet fiatalok munkájukkal a szegedi új lakások gyorsabb átadását segítették elő, a JATE hallgatói pedig az Odesszai Konzervgyárban a nyári munkacsucs gondjait enyhítették.

Egyre bővültek a gyermekszervezetek kapcsolatai is. Előbb csak uttorók, uttoróvezetők kis létszámú csoportja /2-3 fő/ utazott az uttorószövetség, illetve a pionirszervezet egy-egy jelentős rendezvényére. Később /1967-től/ rendszeressé vált nyaranta a magyar és a szovjet uttorók és uttoróvezetők cseretáborozása /25 fő/, melyet a Csongrád megyei uttoróelnökség a testvérvárosi, testvérmegyei csoportoknak nemzetközi tábor jelleggel Balatonszárszón szervezett meg, s szervez meg ma is.

Az ifjúsági szervezetek tehát egyre többet vállaltak a kapcsolatok erősítéséből, szélesítéséből. Igen népszerű volt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából meghirdetett "Ki tud többet Odesszáról?", illetve "Ki tud többet Szegedről?" vetélkedő, melynek legjobbjai a magyar és a szovjet nyilvánosság előtt bizonyították tudásukat. A vetélkedő a maga nemében addig még páratlan akcióval zárult. A televízió élő, Prágán keresztül közvetlen összeköttetéses adást biztosított az odesszai illetve a szegedi döntőnek, így jelentősége túlnőtt a két testvérváros kapcsolatán. A vetélkedő győzteseinek jutalma odesszai illetve szegedi utazás volt.

Jelentős állomása volt a kapcsolatok értékelésének és továbbfejlesztésének a felszabadulásunk 25. évfordulója alkalmából Szegeden megrendezett Ukrán Hét keretében 1969. április 1-3. között lezajlott Országos Ifjúsági Konferencia,

melyet a KISZ Központi Bizottsága és a megyei KISZ bizottság rendezett a magyar-szovjet barátságról. Megállapítást nyert, hogy kapcsolataink töretlenül fejlődnek, együttműködésünk évről évre szélesedik. 1970-től újabb elemmel bővült: szovjet fiatal amatőr képzőművészek minden évben meghívást kapnak a mártélyi ifjusági amatőr képzőművész-táborba, ennek a meghívásnak azonban mindössze egyszer tettek eleget. E javaslat felvetésekor a magyar KISZ vezetők a továbbiakban szovjet részről általában tartózkodó állásponttal találkoztak, amit bizonyára befolyásoltak a művészeti életben, így az amatőr művészeti mozgalomban meglévő nem ritkán ideológiai háttérű viták vagy a művészek "szabadabb" életmódja.

Az ifjusági szövetségek tevékenységének széles körben való megismertetését segítették elő a KISZ, illetve Komszomol-területi első titkár által írott és az Ifjusági Figyelőben, illetve a Komszomolszkaja Iszkrában rendszeresen publikált cikkek, melyek a KISZ, illetve a Komszomol aktuális feladatairól tájékoztatták a testvérmegye ifjuságát. A Komszomol területi bizottsága első titkára³⁶ tájékoztatta Csongrád megye KISZ-tagjait, hogy milyen versenyműszakokkal, munkafelajánlásokkal készülnek az SZKP XXIV. kongresszusára, arról, hogy a politikai képzésük legfőbb feladata a marxista leninista elmélet elsajátítása, a lenini hagyaték átültetése az életre. Más alkalommal a Lenin centenárium, illetve a Komszomol XVI. Kongresszusának helyi előkészületeiről, különösen a "Lenini beszámolók" tapasztalatairól kaptak információt a megye fiataljai. Hasznos tapasztalatokat nyújtott "A Komszomolista, az ötéves terv harcosa" című cikk is a szocialista versenymozgalom módszereiről, eredményeiről. A KISZ Csongrád megyei

bizottsága első titkára³⁷ a baráti nemzetközi kapcsolatokról, Csongrád megye ifjúságmozgalmi jellegzetességeiről, feladatairól tájékoztatta az odesszai olvasókat.

A kapcsolatok megyei szintre történt emelése után néhány évig még fennmaradt a Szeged-Odessza közötti közvetlen ifjúsági kapcsolat, melyet az a kölcsönös megállapodás is garantálni kívánt, hogy a politikai delegációkban mindig legyen egy városi szinten dolgozó ifjúsági vezető is.

Ennek ellenére ezek a kapcsolatok elsorvadtak, s a nemzetközi kapcsolatok 1972. évi megyei tervében elsődleges feladatként ennek felujítása szerepel. A gyakorlatban ez mindössze a két irányító szerv: az Odessza városi Komszomol bizottság és a KISZ Szeged városi bizottsága közvetlen kapcsolatának megszakadását jelentette, az együttműködés arányai-
ban továbbra is elsősorban Szeged és Odessza fiataljaira terjedt ki /lásd: iskolai, üzemi kapcsolatok/, de egységesen megyei irányítással.

1.2. A másik legnagyobb multu, máig is tartó kapcsolat a szomszédos Jugoszlávia Szocialista Ifjúsági Szövetsége továbbiakban JSZISZ/ Vajdasági Választmányával alakult ki.

Már 1958-ban meghívta a KISZ Csongrád megyei Bizottsága a megyei ifjúsági béketalálkozóra a Népi Ifjúsági Szövetség szabadkai bizottságának 5 fős küldöttségét, s a KISZ Központi Vezetősége is támogatta az ásothalmi és a jugoszláviai palicsi uttörők cseretáborezését. 1958 júliusában a megyei KISZ bizottság titkára elsősorban tapasztalatszerzési céllal 12 fős delegációt vezetett Szabadkára, melyről Komócsin Zoltánnak, a Központi Bizottság akkori titkárának tett jelentést. Eszerint a delegáció hasznos tapasztalatokat szerzett a szocia-

lizmus ottani építéséről, a jugoszláv fiatalokról. A delegáció utja nem volt mentes vitáktól, sőt inzultusoktól sem. Az utazás célja elsősorban a tapasztalatszerzés volt, nincs utalás a konkrét együttműködési formák kezdeményezésére.

Szeged és Szabadka városi Tanácsai között 1966-ban született megállapodás³⁹ testvérvárosi kapcsolat létesítéséről, mely a több éve kialakulóban lévő kapcsolat /delegációk, személyes találkozások, szakmai kérdések megvitatása/ hivatalos rögzítését jelentette. Alapvető célja az együttműködés szorosabbá tétele volt, mely kiterjedt a tanácsi tapasztalatcserére, az azonos profilu vállalatok, intézmények közvetlen kapcsolatára, széles körű kulturális cserére /színházak vendégjátéka, kiállítások cseréje, könyvtárak együttműködése stb./, közös sportversenyekre és az idegenforgalmi vállalatok együttműködésére. Már ez a dokumentum is ajánlja a tömegszervezeteknek a kapcsolatfelvételt.

A KISZ KB Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya már 1966-ban jóváhagyta a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Novi Sad-i egyetem közötti szakmai cserét. Szintén 1966-ban a KISZ Csongrád megyei Bizottsága első titkára⁴⁰ a szabadkai ifjusági szövetség elnökének építőtábori cserére tett javaslatot. Még ebben az évben 3 tagu csongrád megyei delegáció utazott a MLADOST könnyűzenei fesztiválra, a 10-15 uttörő cseretáborozása ill. kirándulása is megvalósult. Már ekkor jelentkeztek az első igények a közvetlen kapcsolatfelvételre is. A szegedi Béke utcai és a kiszombori általános iskola uttörőcsapatai szabadkai iskolákkal akartak cseretáborozást szervezni.

Lendületet vett az egyetemi kapcsolatok kibontakozása is. A JATE már 1963 óta tervezte a kapcsolat felvételét, de

"a KISZ vonatkozásában több huza-vona volt."⁴¹ 1964 tavaszán a JATE-n 3 tagu jugoszláv delegáció és egy harmonika együttes járt, a JATE viszontlátogatása azonban késett. 1966-ban vajdasági ifjúsági delegáció járt a JATE-n, illetve a Csongrád megyei KISZ bizottságon.

A két egyetem között 1966. május 20-án Barátsági szerződés aláírására került sor. 1967. januárjában a JATE KISZ delegációja meghívást kapott a jugoszláv egyetemisták Novi Sadon megrendezésre kerülő évi gyűlésére. A delegációnak tagja a megyei KISZ bizottság egyik titkára⁴² is, aki már a konkrét együttműködési formákról tárgyal /kiadványok cseréje, fiatal költők verseinek megjelentetése egymás egyetemi lapjaiban, sportversenyek, diákköri konferenciákra hallgatók meghívása, delegációk cserelátogatása stb./. Ebből már 1967-ben megvalósul a Szegedi Egyetem c. lap és a Novi Sad-i egyetemi ujság főszerkesztőjének cserelátogatása, 3 Novi Sad-i fiatal részt vesz a JATE Tudományos Diákköri Konferenciáján. A diákköri cserék elsősorban ismerkedési lehetőséget nyújtanak a két egyetem hallgatóinak /pl. jogász napokon perbeszéd versenyen való részvétel/, de több szakon került felolvasásra olyan dolgozat, mely mindkét egyetem kutatási témáit érinti pl. irodalmárok /Babits, Kosztolányi, József Attila/, vegyészek, biológusok stb. A dolgozatok magas színvonalát bizonyítja, hogy esetenként a jugoszláv fiatalok a magyar Országos Tudományos Diákköri Konferenciára a JATE képviselőjében továbbjutnak. A JATE néptáncosai felléptek Novi Sadon, a Forradalmi Ifjúsági Napokra pedig Novi Sad-i sportolók érkeztek Szegedre. 1967-ben már a Novi Sad-i orvosegyetem és a SZOTE között is delegációcsere és szakmai cseregyakorlat bonyolódott le.

1967 nyarán kezdődött a jugoszláv és a magyar fiatalok közös építőtáborozása, mely gazdag hagyományokban gyökerezett, hiszen 1946-ban már volt hasonló kezdeményezés. "A magyar fiatalok külföldön is elismerést vívtak ki maguknak. Az 50 tagu Dózsa György brigád a jugoszláv ifjusági szövetség meghívására július elejétől augusztus végéig a Brcko-Barnovici közötti vasutvonal építésén dolgozott. A Magyar Ifjuság Országos Tanácsa jutalomban részesítette a magyar brigádot a jó munkájáért, a jugoszláv-magyar fiatalok közötti barátság erősítéséért."⁴³

1947 nyarán mintegy 250 magyar fiatal - a MIOT Petőfi Sándor és a MEFESZ Vasvári Pál brigádja - ismét nemzetközi táborozáson segítette a jugoszláviai vasutak építését.⁴⁴

1967-ben 40 jugoszláv diák Hódmezővásárhelyen hibridkukorica cimerezésén, 40 hódmezővásárhelyi technikumi tanuló pedig a jugoszláv mezőgazdaságban dolgozott. A csere tapasztalatai egyértelműen pozitívak voltak, a gyerekek nagy kedvvel, szorgalmasan dolgoztak.

Rendszeressé vált a delegációk látogatása a KISZ Csongrád megyei Bizottsága - a JSZISZ Novi Sad-i választmánya, a KISZ Szeged városi Bizottsága és a szabadkai választmány között. A hosszabb, 3 napos tapasztalatszerzésen túl gyakoriak az egynapos, feladategyeztető megbeszélések.

Az együttműködés intenzitását olyan közös feladatok is fokozzák, mint a szófiai VIT-re utazó magyar delegáció vajdasági átutaztatása /1968/, vagy a VIT-re tartó Barátság motoros tura jugoszláviai szakaszának megszervezése.

Évről évre bővültek az együttműködés területei: egyre gyakoribbá vált a találkozásnak az a módja, hogy a testvér-

szervezet képviselői közvetlenül, egy-egy politikai tömegrendezvényen való részvétellel kaptak lehetőséget az ifjúsági szövetség munkájának, annak hatásának tanulmányozására. /Pl. a KISZ által szervezett: Szegedi Ifjúsági Napok, Országjáró Diákok Megyei Találkozója, Mártélyi képzőművész-tábor, a JSZISZ szervezésében: Nagykorúsági Napok, Könnyűzenei Fesztivál, Költőtálalkozó, illetve építőtáborozók kölcsönös meglátogatása./

1971 óta rendszeresen elfogadják a jugoszláv amatőr képzőművészek a mártélyi ifjúsági amatőr képzőművész táborba szóló meghívást. Jelenlétükkel gazdagítják, színesítik a tábor életét, alkotásaik a táborzáró kiállításon rendszeresen kiállításra kerülnek. Ennek viszonzásaként 1971 óta csaknem minden nyáron 4-5 magyar amatőr képzőművész fiatal vehet részt valamelyik vajdasági művésztelepen.

A kapcsolatok kezdete óta a feladatok között szerepelt a kiadványok cseréje, az ifjúsági lapok kölcsönös előfizetése egymásnak. Ez kezdetben nehézkesen és szórványosan valósult meg. Az egymás kiadványaiban /JSZISZ: Képes Ifjúság, KISZ: Ifjúsági Figyelő/ való publikálás lehetőségét azonban egyik fél sem használta ki, érdemtelenül kevés publicitást kaptak mindkét részről a jugoszláv-magyar testvércapcsolatok.

Kialakultak, s 1970-től rendszeressé váltak az uttörők cseretáborozásai a két megye között /20-25 fő/, lassan és szórványosan jöttek létre a testvérvárosok között /Bácska-Topolya-Szentes/. A nyaraláson kívül ifjúságvezetők tapasztalatcseréjével és uttörők jugoszláviai tantárgyi versenyen való részvételével is bővültek a közös találkozások lehetőségei.

A jugoszláv testvérszervezet politikai nevelőmunkáját

közvetlenül is támogatta a KISZ Csongrád megyei bizottsága, amikor segített létrehozni a Jugoszláv Szocialista Ifjúsági Szövetség alapszervezetét a Szegeden tanuló mintegy 80 jugoszláv hallgató körében. Az alakuló taggyűlésen részt vett a JSZISZ Vajdasági választmányának elnöke, a KISZ Csongrád megyei Bizottsága első titkára és a jugoszláv nagykövetség képviselője. Az alapszervezet jó kapcsolatot alakított ki a Szegedi Orvostudományi Egyetem KISZ szervezetével. Miután azonban az alapszervezet titkára befejezte tanulmányait, az alapszervezet felbomlott.

Változó intenzitással fejlődtek a testvérvárosok közvetlen kapcsolatai. Kezdettől fogva gazdag és sokoldalú a Szeged és Szabadka, valamint a Hódmezővásárhely-Zenta közötti együttműködés, lassan fejlődött, s csak egy-két területre /sport, úttörő/ terjedt ki Szentés és Bácska-Topolya kapcsolata, később és nehézkesen indult a Makó-Ada közötti együttműködés. Csongrád előbb Versecel majd Kanizsával próbált kapcsolatot létesíteni, de akkor ez nem valósult meg.

A KISZ Csongrád megyei bizottsága által 1969-ben az ifjúsági szövetség baráti kapcsolatairól szervezett tanácskozáson külön hangsúlyt kapott a települések, üzemek, intézmények KISZ szervezetei és a JSZISZ szervezetek közötti közvetlen kapcsolatfelvétel, a turistacserék bővítése. Ez utóbbi nem valósult meg, mivel az utlevélrendelkezések következtében a jugoszláviai utazás adminisztratív könnyebbé vált, fellendült a kishatárforgalom, így az ifjúsági utazási irodák nem szerveztek a Vajdaságba, ill. Csongrád megyébe testvérmegyei, testvérvárosi utakat. Ugyanakkor nagy sikere van az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda megyei kirendeltsége

által szervezett egy napos kirándulásoknak, melyek során évente 1500-2000 szegedi általános iskolás nézi meg a palicsi állatkertet és a szabadkai gyermekszínház előadását. Összességében elmondható, hogy a fiatalok egyre nagyobb számban szerezhettek élményeket, tapasztalatokat egymás életéről, munkájáról.

1.3. A Csongrád megyei KISZ bizottság együttműködése az FDJ /Szabad Német Ifjuság/ Halle megyei és a BUNA művek járási jogu FDJ vezetősége között hivatalosan 1965-ben foglaltatott együttműködési megállapodásba,⁴⁵ ezt megelőzően azonban már 1964-ben elkezdődött a kapcsolat kiépítése. 1965 nyarán már sor került NDK-beli fiatalok Csongrád megyei építőtáborozására, széles körű levelezés folyt a két terület fiataljai között, még ebben az évben politikai delegációk keresték fel egymás testvérszervezetét.

Az 1965-ös kezdeményezést majd megállapodást rendszeres, középiskolásoknak és egyetemi hallgatóknak szervezett turisztikai és építőtábori csere követte, mely az egyetemi hallgatóknak egyuttal szakmai gyakorlatot is jelentett, hiszen elsősorban vegyész hallgatókat kértek és küldtek a BUNA vegyi művekbe. A két hetes munkát általában egy hetes kirándulás követte, melynek elsődleges célja a másik szocialista ország minél jobb megismerése volt. A német fiatalok Algyón az Olajipari KISZ Védnökség megvalósításához járultak hozzá, a magyar fiatalok német termelőüzemekben szereztek kedvező tapasztalatokat a munkafegyelemről, a munka szervezettségéről. A táborokat értékelő levelek dicsérik a szervezést, ugyanakkor utalás történik a kiutazó fiatalok jobb politikai felkészítésének szükségességére. A létszám egyre nőtt /1967-ben

már 120 fő/, sőt a Gumigyárban dolgozó fiatalokra is kiterjesztették az akciót, ami szintén a szakmai tapasztalatgyűjtést szolgálhatta volna, hiszen vegyipari üzembe hívták őket, végül is azonban ez magyar minisztériumi jóváhagyás hiányában elmaradt.

A kapcsolat élő, rendszeres volt, sűrűn látogattak ifjúsági delegációk Szegedre, illetve Halléba. A feladatok évenként kétszeri egyeztetésén túl egymás jelentős ifjúsági és politikai évfordulóit és ünnepségeit is megtisztelték az FDJ, illetve a KISZ képviselői. /FDJ megalakulásának 20. évfordulója, Magyarország felszabadulásának 25. évfordulója, KISZ ujjaszervezésének 10. évfordulója stb./. A kapcsolat rendkívül jól dokumentált. 1965-ben a KISZ Csongrád megyei Bizottsága, a József Attila Tudományegyetem KISZ bizottsága, valamint az FDJ Halle megyei és BUNA járási jogu vezetősége között együttműködési megállapodást irtak alá,⁴⁶ melyet rendszeres baráti és feladategyeztető levelezés követett. 1967. március 21-én, a KISZ ujjaszervezésének 10. évfordulóján Szegeden a KISZ Csongrád megyei bizottsága és az FDJ Halle megyei vezetősége Barátsági szerződést kötött. Ezt követően - a baráti kapcsolatok között egyedülállóan - évente sor került együttműködési szerződés aláírására. 1967-től rendszeres volt az ifjúsági vezetők csereüldülése /1-1 házaspár/, és sor került az ifjúsági kiadványok kölcsönös megküldésére is.

Az együttműködési tervezetben még szerepelt az ifjúsági szervezetek közötti közvetlen kapcsolat és az ifjúsági utazás irodák közötti kapcsolat kiépítése, ez azonban végül az együttműködési megállapodásba nem foglaltatott bele. A kapcsolatok tömegesítésének ez a lehetősége tehát kihasználat-

lan maradt, mindössze egy alkalommal, 1969-ben utazott egy 70 fős ifjúsági Barátsági csoport Halléba. Mindezeket leszámítva is évente 80-200 fiatalnak nyílt lehetősége az NDK, illetve Magyarország életével való személyes megismerkedésre.

Az egyre bővülő, fejlődő együttműködésben 1968-ban bizonyos visszaesés tapasztalható, szám szerint is csökkent a benne részt vevő fiatalok száma. A visszaesés okát a Csongrád megyei KISZ bizottság vezetői NDK részről felmerülő személyi okokban látták. Az együttműködést értékelő 1970-es jelentés is bizonyos zökkenőkre utalt, eszerint a "kapcsolat fejlődik, de voltak bizonyos problémák, melyekért mindkét fél elmarasztható."⁴⁷ /A megyei KISZ bizottság meghívására a Balatonon nyaraló megyei FDJ első titkára nyaralásának megszervezése körül voltak problémák, személyi mulasztások, melyeket később a megyei KISZ bizottság is elismert./ Tény, hogy az 1967-től tervezett uttörő cseretáborozások időpontegyeztetési nehézségek miatt csak 1971-től kezdődtek meg, s a német fél több építőtábori csoport fogadását is lemondta megfelelő munkalehetőség híján.

A kapcsolat 1973-ig állt fenn, delegációcserére utoljára 1973 áprilisában került sor. Azt követően a halleiek nem keresték a kapcsolatot a KISZ Csongrád megyei bizottságával, üzenetükre sem válaszoltak. Nem hivatalos forrásból értesültek róla, hogy a pártkapcsolatokat követve a KISZ Veszprém megyei bizottságával létesítettek kontaktust a halleiek. E kapcsolatnak a mindkét megye gazdaságának profilját képező vegyipar az alapja. A Csongrád megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenysége ezzel átmenetileg szegényebbé vált, amit

az utazások, találkozások számszerű csökkenésén kívül az NDK iránti nagy érdeklődés még tovább fokozott.

Sokoldalú, gazdag együttműködés szakadt meg 1973-ban, ami a közös akciókon túl lehetőséget biztosított arra is, hogy a megyei KISZ bizottság figyelemmel kísérje a megyei tanács és a megyei KISZ bizottság közös szervezésében az NDK-ban /Halléban is/ dolgozó Csongrád megyei fiatalok munkáját, magatartását. Közvetve e kapcsolat révén is segíthette beilleszkedésüket, a foglalkoztatásukkal, életkörülményeik kialakításával kapcsolatos nehézségek megoldását, mozgalmi életük megszervezését.

A megyei KISZ bizottság vezetői mindezen okok miatt is nehézményezték a kapcsolat egyoldalú, bejelentés nélküli felbontását.

1.4. A KISZ Csongrád megyei bizottságának a fent számbavettekén túl más megyei szintű külföldi kapcsolata a hetvenes évek elejéig nem alakult ki. Ugyanakkor az egyeztetési kötelezettségek miatt sokáig nyomon követhette a csoportosan külföldre utazó fiatalok létszámát és a célországot. A kiutazásoknak alig több mint fele volt turista, a többi fiatal szakmai, társadalmi fizikai munkára, kulturális, sport kapcsolatok keretében a KISZ szervezésében utazott.

Sok Csongrád megyei fiatal jutott ki a hatvanas évek második felétől kezdve a kormányközi egyezmény⁴⁸ alapján az NDK-ba. Az egyezmény elsősorban a magyarnál fejlettebb német ipari, építőipari technológia eredményeire építve a szakmai továbbképzés céljait segítette, továbbá a hatvanas évek végére, hetvenes évek elejére számított magyar munkaerő felesleg levezetését szolgálta volna. /Köztudott, hogy az új gaz-

daságirányítási rendszer bevezetésével ennek az ellenkezője következett be./ A munkavállalásokkal a megyei tanácsok munkaügyi osztályai foglalkoztak, a KISZ elsősorban a megfelelő kiválasztásba, a politikai és nyelvi felkészítésbe kapcsolódott be. Ez utóbbi területen sokat segítettek a Szegeden tanuló német szakos egyetemi hallgatók.

A Csongrád megyeiek elsősorban az elektromosiparban, a vegyiparban, a textiliparban és a vasas szakmákban dolgoztak, 14 üzemben szétszórta. A fiatalok zöme jól érezte magát, a szakmunkások szakmai fejlődésüket, a szakma nélküliek betanításukat biztosítva látták. Végül is új szakma elsajátítását meggyőztette, a betanítást megnehezítette a megfelelő foku nyelvismeret hiánya. A kinttartózkodás alatt a megyei KISZ bizottság figyelemmel kísérte a fiatalok életét, meglátogatták őket, segítettek megoldani problémáikat. A hallei FDJ-bizottság a testvérmegyei kapcsolatokra tekintettel - szintén gondot fordított a közeli üzemekben dolgozó magyar fiatalok beilleszkedésének megkönnyítésére.

1968 és 1980 között Csongrád megyéből 2173 fiatal utazott ki az NDK-ba 3 éves szakmai gyakorlatra.⁴⁹

A hazatérő fiatalok többsége jó propagandistája lett az NDK-magyar baráti kapcsolatoknak, törekedtek az NDK üzemekben tapasztalt munkaszervezési fogások és a technológiai színvonal saját üzemükben való elterjesztésére.

Sajnálatos ugyanakkor, hogy a nyelvismeretben legfeljebb az alapfokig jutottak el, s szakképesítést is mindössze 3-5%-uk szerzett.

Rendkívül gazdagok, sokirányúak voltak az egyetemi kapcsolatok a szocialista országbeli testvér-intézményekkel.

Ezt a kört a hetvenes évek elejéig nem sikerült bővíteni kapitalista országbeli intézménnyel, habár 1966-ban történt ilyen kezdeményezés. A József Attila Tudományegyetem jogi kara a bristoli egyetem jogi karával a levelezésen túl személyes tapasztalatcserét is tervezett, de az önálló kari kapcsolatok kialakítását - különösen Nyugat Európával - a KISZ KB nem tartotta indokoltnak.

A városi KISZ bizottságok többnyire a megyei kapcsolatokhoz igazodtak, a testvérvárosi kapcsolatok többsége is a testvérmegyékhez kötődött. Voltak ugyan más kezdeményezések /Szeged-Üzbegisztán, -Csehszlovákia, -Románia/, ezek azonban nem valósultak meg.

Hódmezővásárhelyen a városi KISZ Bizottság a helyi tanácsi kapcsolathoz kötődően a franciaországbeli vallaurisi kommunista ifjúsági szervezettel teremtett kontaktust, melynek keretében 1975-ben delegációcserére került sor. A KISZ-nek önálló együttműködési megállapodása, s így saját akciója sincs velük, a tanácsi tervek megvalósításában működnek közre.

Az uttörő szövetség kapcsolatai szervesen illeszkedtek az ifjúsági együttműködési tervekhez, főképp gyerekek nyaralása, ritkábban uttörővezetők tapasztalatcseréje keretében valósult ez meg. A testvérmegyéken kívül más országokban is /Csehszlovákia, Lengyelország/ gyakran szervezetek cseretáborozást, amihez a megyei KISZ bizottság hozzájárulását kérték.

Középiskolák is szerveztek külföldi jutalomkirándulást a megyei KISZ bizottság egyetértésével nem testvér megyei területekre is. /Csehszlovákia, NDK, Bulgária/

A politikai kapcsolatok, a rendszeres baráti együttműködés terén a meghatározóak azonban egyre inkább a testvér-

megyei kapcsolatok lettek.

2. A testvérvárosi, testvérmegyei mozgalom a hetvenes évek közepétől vett újabb lendületet. Az MSZMP KB Titkársága megyénként hagyta jóvá az együttműködés irányaira vonatkozó új javaslatokat, illetve megerősítette a már kialakult, eredményes kapcsolatokat. Ennek értelmében Csongrád megye testvérmegyei: a szovjetunióbeli Odesszai terület, a romániai Temes megye, a lengyelországi Lodz megye és a jugoszláviai Vajdaság. Az MSZMP Csongrád megyei VB 1974-es határozata⁵⁰ az odesszai kapcsolat elsődlegességét hangsúlyozza, megállapítja, hogy Temes megyével rendszeres az együttműködés, a jugoszlávokkal viszont mindössze egyszer volt delegációcsere. Lodzzal 1972-ben tárgyaltak a párt és állami szervek a testvérmegyei kapcsolat létesítéséről.

A 70-es évek közepétől tehát egyrészt új területekkel bővült az együttműködés, másrészt az MSZMP Csongrád megyei VB 1975-ben újra szabályozta⁵¹ a közös munkaformákat, a kapcsolattartás módjait, ezért is tekinthető ez az ifjúsági nemzetközi kapcsolatok terén is egy új periódusnak.

2.1. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága, a Csongrád megyei Tanács, az Ukrán KP Odessza területi Bizottsága, valamint az Odessza területi tanácsok között 1969-ben jött létre területi kapcsolat, amit 1967-ben már megelőzőtt az ifjúsági szervezetek együttműködésének területi szintre emelése. Ezzel párhuzamosan szovjet részről is a kapcsolattartás területi szintre való koncentrálása történt meg, ami abban nyilvánul meg, hogy a testvérvárosok csak közvetve, a testvérmegyei együttműködés keretében valósíthatnak meg bármilyen közös ter-

vet, akciót, rendezvényt. Ennek következtében a megyei KISZ bizottság minden erőfeszítése ellenére a KISZ Szeged városi bizottsága és a Komszomol Odessza városi bizottsága közötti konkrét kapcsolat a barátságcsoporthoz vezetőinek kölcsönös fogadására redukálódott.

A megyei KISZ bizottság átvette és folytatta, majd gazdagította a korábbi együttműködési formákat. Sor kerül a politikai delegációk rendszeres látogatására, habár ez a megyei pártbizottság döntésének értelmében lényegesen ritkábban, két évenként realizálódik. A delegációk látogatása elsősorban az együttműködés közös értékelését, a továbbfejlesztés közös kimunkálását szolgálta, melynek szerves részeként tagjai megismerkedhettek a testvérmegye ifjúságmozgalmának helyzetével, eredményeivel. Később a szovjet fél javaslatára ezek a látogatások tanulmányutakká váltak olyan vonatkozásban, hogy a programok tematikusan letisztultak és koncentráálódtak.

Egy-egy alkalommal a KISZ, illetve a Komszomol nevelőmunkájának egy-egy részterületének tanulmányozására kerül sor. /Pl. eszmei-politikai nevelőmunka, szabadidős tevékenység, munkára nevelés, erkölcsi nevelés, hazafias-internacionalista nevelés stb./. Így egy-egy munkaformáról, nevelési feladatról teljesebb képet kap a delegáció, ugyanakkor a ritkább találkozási lehetőség /kétévente/ következtében nincs mód egymás ifjúsági szervezete munkájának gazdagságáról, sokszínűségéről - ha csak felületesen is, átfogó képet kapni.

E probléma áthidalására alkalmas és folytatásra érdemes az a két rendezvénysorozat, amelynek során nemcsak bemutatásra, de elemzésre is került két nagyon fontos, mindkét szervezet munkáját sok vonatkozásban meghatározó munkaterület.

Igy 1975-ben, az I. Magyar-Szovjet Barátság Fesztivál keretében Szegeden szemináriumot rendeztek a KISZ és a Komszomol közötti testvérkapcsolatok alakulásáról, 1978-ban pedig a XI. VIT tiszteletére az Odessza területe Komszomol Bizottság szervezett nemzetközi tanácskozást az internacionalizmus, szocialista hazafiság témakörében, melyen Csongrád megye küldöttei⁵² is referátumokat olvastak fel, átadták tapasztalataikat. Szóltak a baráti kapcsolatok és az internacionalista nevelőmunka; az internacionalista nevelés és a káderképzés; a középiskolások közéleti aktivitása és az internacionalizmusra nevelés; a felsőoktatási intézmények nemzetközi kapcsolatai és az internacionalizmus valamint az uttörőélet és a hazafias internacionalista nevelés kapcsolatáról, Csongrád megyei tapasztalatairól.

Az elmúlt évtizedben jelentősen fejlődött a magyar és a szovjet fiatalok személyes találkozásának lehetősége, rendszeressége és tartalma. Ez nem a területi KISZ, illetve Komszomol Bizottságok érdeme, hiszen a Barátsági fesztiválokat a KISZ KB és a Komszomol KB közösen szervezi, a Barátsági napok, hetek pedig a megyei párt és tanácsi szervek összefogásával kerültek lebonyolításra. Ugyanakkor mindkét rendezvénysorozat viszonylag tág teret enged, és a korábbiaknál gazdagabb lehetőségeket biztosít az ifjúság találkozásaira. E rendezvénysorozatok rendszeres, demonstratív találkozói a két terület fiataljainak:

- I. Magyar-Szovjet Barátsági Fesztivál 1975. Magyarország
- II. Szovjet-Magyar Ifjúsági Barátság Fesztivál 1977. SZU.
- III. Magyar-Szovjet Ifjúsági Barátság Fesztivál 1981. Magyarország

Magyar-Szovjet Barátsági Hét 1982. Csongrád megye.

Csongrád megyei Barátsági Hét 1984. Odessza.

Ezen alkalmakkor barátságvonatok, barátságcsoporthok keretében jól dolgozó fiatalok, ifjúsági vezetők vesznek részt a testvérmegyében politikai és turisztikai programokon. Gyermekek és fiatal képzőművészek alkotásaiból készült kiállítások, a fiatalok életét bemutató fotósorozatok, amatőr művészeti csoportok, előadóművészek műsora, egymás hazájáról rendezett vetélkedő, fiatal szakmunkások szakmai versenyei adnak keresztmetszetet a két testvérmegye fiataljainak életéről.

E rendezvénysorozatok előkészítése nagy figyelmet, sok munkát, időt igényel, ugyanakkor koncentráltságuknál fogva lényegesen nagyobb hatást gyakorolnak, mint a hasonló tartalmu, de időben szétszórtnak lebonyolított rendezvények.

Az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda és a Szputnyik közös szervezésében évente 2-3 barátságcsoporth cseréje történik meg. Ezek vezetői rendszeresen találkoznak a fogadó terület ifjúsági vezetőivel, rövid tapasztalatcserét folytatnak. A csoportok általában megkülönböztetett figyelemben, gazdag politikai és turisztikai programban részesülnek, baráti este-ken együtt szórakozhatnak testvérmegyéjük fiataljaival. Ugyanakkor ezeknek az utaknak a népszerűségét csökkentette az a programmódosítás, miszerint a Szputnyik 1981-től nem a korábbiak szerint május 1-re, hanem április 4-re fogadta a magyar fiatalokat. Korábban a több százezres nagyváros dolgozóinak, fiataljainak felvonulása, ennek a tribünről való megtekintése, az ünnepi programokon való részvétel olyan élményt nyújtott a résztvevőknek, amit nem tudtak pótolni hazánk felszabadulásának bensőséges megünneplésével. A tárgyalások eredményesek vol-

tak a Szputnyik vezetőivel, 1986-tól ismét a korábban bevált időpontban fogadják a magyar fiatalokat, ami várhatóan az odesszai utazás iránti igény újabb fellendülését eredményezi.

A barátságscsoportok szervezésekor évek óta kihasználatlan az a lehetőség, hogy egyben az üzemi, intézményi testvérkapcsolatok erősítését is szolgálják. Nem sikerült megvalósítani, hogy a csoport elsősorban a testvérkapcsolatban álló üzemek fiataljaiból tevődjön össze, illetve, hogy ezeket a testvérintézmény ifjúsági szervezete fogadja, közös program keretében személyesen is erősítsék a kapcsolatokat. Sok üzem, intézmény esetében /elsősorban szovjet részről/ pedig ez lenne az ifjúsági szervezetek közötti közvetlen kontaktus szinte egyetlen lehetősége. Habár a szovjet elvtársak által kidolgozott 1984-85-ös együttműködési terv már tartalmaz javaslatokat az ifjúsági munkaversenyek győzteseinek csereutazására, a testvér vállalatok komszomol szervezeteinek delegációcseréjére, közösen meghirdetett és lebonyolított szakmai versenyekre, ezek gyakorlati megvalósítását azonban nem kezdeményezték.

A megyei uttörőelnökség 1975 óta rendszeresen megszervezi 20-25 magyar, illetve szovjet uttörő cseretáborozását. A gyerekek 10 napot töltenek a Fekete tenger partján, kezdetben vállalati üdülőben, 1983-tól pedig a köztársasági központi uttörőtáborban helyezték el őket. A szovjet pionirokat a megyei uttörőelnökség a Balaton partján nemzetközi turnusokban üdülteti. A magyar uttörőkre a legmélyebb benyomást mindig a tenger gyakorolja. Általában az is nagy élmény számukra, hogy először tehetik igazán próbára orosz nyelvi ismereteiket. Ugyanakkor szokatlan számukra a szovjet pionirszer-

vezetben az alakíasság, a formaságok nagy szerepe. A tábori programok során a magyar uttörők ebbe általában kisebb intenzitással, néha idegenkedve kapcsolódnak be.

Változatlanul jó a szegedi Radnóti Miklós gimnázium és az Odesszai 58-as számú iskola, továbbá a felsőoktatási intézmények szakmai /Tudományos Diákkör, cseregyakorlat, nyelvi részképzés/ és építőtábori kapcsolatai. A feladatok egyeztetése azonban nehézkes, többnyire levelezés vagy üzenetváltás formájában történik meg, önálló Komszomol delegáció küldése vagy KISZ delegáció fogadása rendszertelen, nem alkalmas a folyamatos együttműködés megtervezésére.

A KISZ Csongrád megyei bizottsága évek óta megismételi javaslatait a kapcsolatok további bővítésére: A KISZ KB megbízásából a KISZ bizottság minden évben /1965 óta/ megrendezi Mártélyon az Országos Ifjúsági Amatőr Képzőművész tábort, ahová minden testvérmegye partnerszervezete delegálási lehetőséget kap. Odesszai fiatalok csak egyetlen alkalommal, 1975-ben vettek részt a tábor munkájában. Azóta minden delegáció találkozásakor megismétli a Csongrád megyei KISZ bizottság ezt a meghívást, ami vagy válasz nélkül marad, vagy a szovjet fél az össz-szövetségi vagy a köztársasági Komszomol KB állásfoglalásának hiányára hivatkozva nem ad határozott választ. Ugyancsak ez okból nem valósult meg a középiskolás építőtábori brigádok cseréje.

Ritkábbá vált a kiadványok, dokumentumok, a terület ifjúságmozgalmáról tudósító ujságcikkek cseréje. Mig 1975-ban az I. Magyar-Szovjet Ifjúsági Barátság Fesztivál alkalmából két nyelven jelent meg a KISZ Csongrád megyei bizottságának lapja, az Ifjúsági Figyelő, részletesen bemutatva a két megye

fiataljainak életét, munkáját, addig napjainkban mindkét területen csak ritkán kerül publikálásra a testvérmegye ifjúságát bemutató anyag. Rendszeretlenül valósult meg a fotósorozatok, gyermekrajzok cseréje, illetve ezek sorsa is bizonytalan volt, nem kerültek minden esetben kiállításra. Előrelépést jelentett a szovjet fél által 1984-85-re javasolt együttműködési megállapodás tervezet. A moszkvai VIT-nek szentelt, Odesszában megrendezett "Béke és az ifjúság" című konferencia a testvérváros részvételével, az ifjúsági szövetségek ideológiai nevelő munkájáról tervezett tematikus tapasztalat, illetve információcsere, a munkaversenyek ifjúsági győzteseiből álló delegációk cseréje, a testvérvállalatok ifjúsági delegációjának cserelátogatása, "A szakma ifju mestere" című közös verseny stb. a szovjet testvérszervezet részéről is az együttműködési szándék erősödését, gazdagodását bizonyítja.

Összességében tehát 1975 óta színesebbé, gazdagabbá, tartalmasabbá vált ez a testvércapcsolat, de továbbra is vannak egyenetlenségei, még ki nem használt lehetőségei.

2.2. A Jugoszláv Szocialista Ifjúsági Szövetség Vajdasági Választmányával a kapcsolat az MSZMP Csongrád megyei VB 1974-es határozatát⁵³ követően lényegesen nem változott. Átmeneti nehézséget mindössze a politikai delegációk cseréjének ritkábbá válása /két évenként/ okozott, mivel a jugoszláv ifjúsági vezetők évenkénti rotációja következtében a látogatás nem válhatott kölcsönössé. Ennek áthidalására a két-évenkénti 3-4 fős, 3 napos politikai delegációcserén túl minden évben egy napos munkalátogatásra kerül sor a táborozási idény megkezdése előtt, amikor is a legapróbb részletek-

ig megtörténik a feladatok egyeztetése, pontosítása. Elsősorban ennek a munkaformának, a földrajzi közelségnek és a nyelvi nehézségek könnyű áthidalásának köszönhető, hogy a legszervezettebb, a legzökkenőmentesebb a vajdasági JSZISZ-szel az együttműködés.

Az uttörők /25-25 fő/, a fiatal képzőművészek /5-5 fő/ és a munkabrigádok cseretáborozása /2x50 fő/ másfél évtizedes hagyományokon alapul, s mindkét ifjúsági szövetségben már szervesen beépült a saját mozgalmi tevékenységbe, természetes közös munkaformává vált. A szegedi belvizvédelmi építőtábor munkateljesítményét, szabadidős programjainak színvonalát lényegesen emeli a jugoszláv fiatalok jelenléte. Rendkívül közvetlen, baráti kapcsolat alakult ki éveken keresztül a magyar és külföldi diákok között, mely nem ritkán kölcsönös családi látogatások formájában tovább folytatódott.

Rendszeresen sor kerül az építőtábori brigádok kölcsönös meglátogatására. A tapasztalatszerzésen túl a delegáció közvetlenül is segítséget tud nyújtani a felmerülő nehézségek áthidalásában. Tagjai között van mindig egy fiatal ujságíró, aki hazatérve tudósít a táborok életéről.

A kiadványok cseréje, az ifjúsági lapok kölcsönös megrendelése zökkenőmentesen megvalósul, s ez is hozzájárul, hogy a két ifjúsági szervezet egymás munkájáról lényegesen több információval rendelkezik, mint a többi testvérmegye esetében. A KISZ és a JSZISZ vezetők így hetente kapnak aktuális információt testvérszervezetük életéről. A Képes Ifjúságban jól nyomon követhető, milyen nagy elkötelezettséggel ápolják a fiatalok a titói örökséget. Ugyanakkor a szórakozási szokásaikról is benyomásokat szerezhetnek a magyar KISZ vezetők.

Ezen a téren a "nyugati" hatás általában ott előbb érvényesül, mint a magyar fiatalok körében.

A többi területhez képest lényegesen lassabban fejlődtek a felsőoktatási intézmények kapcsolatai. A jó intézményi, szakmai együttműködéshez kötődve a hallgatók között is elsősorban a Tudományos Diákköri csere dominál. Sok még a kihasználatlan lehetőség az üzemi, intézményi KISZ, ill. JSZISZ szervezetek terén is. 1974 óta jó az együttműködés a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnázium és a zentai gimnázium, a Hódiköt és a Zentai Textilgyár, a Szántó Kovács tsz /majd jogutóda a hódmezővásárhelyi Tangazdaság/ és a kevi mezőgazdasági kombinát között. A hódmezővásárhelyi és a zentai ifjusági ház irodalmi szinpada vendégszerepléseket vállal. A szegedi Ifjusági Ház és a Novi Sad-i Szvetožár Markovics Művelődési Központ is felvette a kapcsolatot, 1980-ban Szegeden ünnepélyes keretek között együttműködési megállapodást irtak alá. Megvalósulását az akadályozta s máig akadályozza, hogy az ifjusági házak Magyarországon nem a KISZ intézményei, így nemzetközi kapcsolataikat nem a KISZ határozatai, hanem a tanács rendeletei szabályozzák.

Tartalmas és egyre tömegesebb a Szeged városi KISZ Bizottság és a Szabadkai Választmány, a hódmezővásárhelyi és a zentai ifjusági szervezetek kapcsolata.

A szegedi fiatalok csoportja a szabadkai Nagykorúsági napokon, szabadkai fiatalok és néptáncosok a Szegedi Ifjusági Napokon rendszeres vendégek és szereplők, s egyre több szegedi, KISZ által rendezett sportversenyen indulnak szabadkai sportolók, évente két alkalommal rendeztek közös sportnapot. Az 1975 óta tartó kapcsolatot évente aláírt együttműködési

megállapodás erősíti. Rendszeresen sor kerül önálló testvérvárosi delegációcserére is. Gazdag az uttörő kapcsolat is: évente cseretáborozáson /30-30 fő/, a gyermeknap rendezvényeken való kölcsönös részvétel /40-40 fő/ stb. az együttműködés tömegesítése irányába mutat.

A KISZ Hódmezővásárhelyi bizottságának 1969 óta van kapcsolata a JSZISZ Zenta községi Választmányával. Korábban a rendszeres delegációcserék és munkalátogatáson túl közös sportrendezvényekre, kirándulásokra került sor. A kapcsolatnak új lendületet adott és tömegeket vonzott, hogy 1984-ben Hódmezővásárhelyen megrendezték a Zentai ifjúsági napokat, melyeket 1985. május végén Zentán vásárhelyi napok követtek, illetve viszonyoztak. Ez a rendezvénysorozat lehetőséget adott a testvérvárosi művészeti együttesek fellépésére, közös sportversenyekre, baráti találkozókra.

Makó és Ada ifjúsági szervezetei közötti kapcsolatfelvétel 1978-ban történt meg, de igen lassan bontakozik ki, a delegációcserék is rendszertelenek, ugyanakkor évente megvalósul /1979 óta/ az uttörők cseretáborozása.

Szentes testvérvárosa Bácska-Topolya. Az együttműködés fő területi ifjúsági területen az uttörő cseretáborozás és a közös sportversenyek.

A testvérvárosi kapcsolatok továbbfejlődését, teljessé válását jelenti, hogy 1982 óta Csongrád város és Novi Becej között is testvércapcsolat áll fenn. Ez elsősorban párt és állami vezetőkől álló politikai delegációk, valamint kulturális csoportok cseréjében nyilvánul meg. Az ifjúsági kapcsolatok felvétele 1985 végéig nem történt meg. Jugoszláv részről már mutattak eziránt érdeklődést, de a Csongrád vá-

rosi KISZ bizottság ehhez nem kapott ösztönzést és konkrét segítséget sem a város politikai vezetésétől, sem a felsőbb KISZ szervtől, ugyanakkor a városi KISZ bizottság sem tett határozott lépéseket e támogatások megszerzésére.

A jugoszláviai testvércapcsolatok tehát az elmúlt tíz évben dinamikusan fejlődtek, hozzájárultak a két terület közötti jószomszédi viszony kialakulásához.

2.3. A lengyelországi Lodzi vajdasággal 1972 óta áll fenn megyei szintű párt és tanácsi kapcsolat. Ennek eredményeképpen 1974-ben Szegeden Lodzi hét rendezvénysorozatra került sor.

Az ifjúsági kapcsolat néhány levélváltás után 1975-ben alakult ki a Lengyel Szocialista Ifjúsági Szövetségek /LSZISZ/ Föderációja Lodz megyei tanácsa és a megyei KISZ bizottság között. A Lodzban megrendezett Csongrád megyei héten részt vett ifjúsági delegáció együttműködési megállapodást írt alá, amely illeszkedett a párt és tanácsi kapcsolatokhoz. Még ebben az évben uttorókat /harcereket/ fogadott a megyei uttoróelnökség a lodzi vajdaságból. 1976-ban pedig hivatalos ifjúsági delegáció látogatott Szegedre. Az ekkor bekövetkezett lengyel közigazgatási átszervezéssel módosultak a megyei KISZ bizottság lengyelországi kapcsolatai. A lodzi vajdaság három területi egységre szakadt, s ez a kapcsolattartásban átmeneti zavart okozott. Így 1976-ban Piotrkowból fogadott delegációt a KISZ MB, mivel a Föderáció Lodz megyei Tanácsa oda került. Csak 1976 novemberében tisztázódott, hogy Lodz megyei város és Csongrád megye között lesz a továbbiakban testvércapcsolat.

1977 tavaszán került sor az együttműködés konkretizálá-

sára, a Csongrád megyei KISZ Bizottság politikai delegációjának Lodzi látogatása alkalmával. Ettől kezdve minden évben sor került a lengyel harcerek és a magyar uttörők cseretáborozására /1977-1980-ig/, rendszeresen meghívást kaptak lodzi fiatal amatőr képzőművészek a mártélyi képzőművész-táborba, mely meghívásra rendszertelenül és nem mindig képzőművész fiatalok érkeztek. A megyei KISZ bizottság szorgalmazta az Express Ifjusági és Diák Utazási Iroda és a Juventur, valamint az Almatur által szervezett testvérmegyei turista utazásokat, melynek keretében 1980-ig évente 2-3 csoport kiutazására és 3-5 lengyel csoport fogadására került sor.

Az együttműködés első, s mindezideig egyetlen látványos, nagy tömegeket érintő közös akciója az 1977 júliusában Budapesten és Szegeden megrendezett Magyar-Lengyel Ifjusági Barátsági Napok voltak, melyre 340 fővel barátságvonat érkezett Lengyelországból. Ennek utasai részt vettek a Szegedi Ifjusági Napok és a Magyar-Lengyel Ifjusági Barátsági Napok közös rendezvényein, ahol több ezer magyar fiatalal találkozhattak.

A JATE nemzetközi építőtáborában rendszeresen részt vettek lengyel egyetemisták. Munkafegyelmükkel komoly problémák voltak, ami több esetben a szerződés megújítását is kétségesé tette.

1977 és 1980 között rendszeres volt a politikai delegációk cseréje, a feladatok egyeztetése.

A testvércapcsolat a lengyel belpolitikai események miatt több mint két évig szünetelt. Lengyel delegáció 1980. júliusában járt Csongrád megyében a KISZ Bizottság meghívására. Ezt követően a kapcsolatok ismételt felvételére 1982.

októberében került sor, amikor a Lengyel Szocialista Ifjúsági Szövetség - ZSMP - /az 1981-ben szétesett föderáció jogutóda/ meghívására, az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága és a KISZ KB egyetértésével és kívánságára a megyei KISZ bizottság négytagú delegációja⁵⁴ utazott Lodzba. A delegáció őszinte tájékoztatást és képet kapott a lengyelországi válságról, az ifjúság és az ifjúsági szövetség helyzetéről. E találkozáson a két szervezet vezetői megállapodtak a kapcsolatok ujrafelvételében, s abban, hogy a KISZ Csongrád megyei bizottsága a kapcsolatot a többi lengyel ifjúsági és gyermekszervezettel a LSZISZ Lodz városi tanácsán keresztül tartja. Átmenetileg az egyoldalu akciók lebonyolításában született megegyezés, nevezetesen, hogy lengyel fiatalokat építőtáborban, uttörőket üdültáborban, fiatal képzőművészeket képzőművész táborban fogad a magyar fél, s a körülmények ismeretében lemond hasonló csoportok lengyelországi utazásáról.

Az egyetemek ifjúsági szervezetei is ismét felelevenítették kapcsolatukat.

A politikai delegációcsere tehát ismét rendszeressé vált, de a többi együttműködési forma továbbra is egyoldaluan valósul meg a lengyelek lehetőségeit és a magyar fiatalok igényeit is számításba véve. A fiatalokat elriasztották a lengyel belpolitikai helyzetről érkezett hírek az utazástól, a szülők nem egyeztek bele uttörő kora gyermekük lengyelországi táborozásába. 1980 óta a turistautak iránti igény tehát jelentősen visszaesett, csak a legutóbbi időszakban mutatható ki némi emelkedés.

A lodzi-csongrád megyei ifjúsági kapcsolatok 1980 előtt

sem voltak zökkenőmentesek. Az uttörők lengyelországi elhelyezésének körülményeivel, az építőtáborban résztvevők munkafegyelmével, a képzőművész táborba érkező csoport összetételével, a magyar delegációk fogadásával kapcsolatban rendszeresen problémák voltak. Nem tartották magukat az előzetes megállapodásokhoz, illetve a Magyarországra küldött fiatalok kiválasztása, politikai felkészítése nem volt megfelelő. Közöttük még a "Szolidaritás" szakszervezet hívei, szimpatizánsai is helyet kaptak. Az is előfordult /1977-ben/, hogy a politikai delegáció összetételéhez méltatlan fogadtatásban részesült /szállás, szállítás minősége, zsebpénz hiánya/, s az uttörőket is "mostoha" körülmények között táboroztatták. Ugyanakkor a lengyel elvtársak javaslataik összeállításakor sohasem tanusítottak különösebb szerénységet. Az 1983-ban Lodzban járt politikai delegáció tapasztalatai is azt erősítették, hogy a lengyelek javaslatai, kezdeményezései nem mindig megalapozottak, ill. az együttműködést olyan területekre akarják kiterjeszteni, ami vagy nem járna a magyar fél számára politikai eredménnyel vagy egyoldalúan az ő érdekeit szolgálná /az utazási korlátozásokat tudnák így a fiatalok körében valamelyest enyhíteni/.

A lodzi és a Csongrád megyei ifjúsági kapcsolatok tehát a politikai események következtében visszafejlődtek, majd stagnáltak. A politikai delegációk meghívása is rendszertelenné vált.

2.4. Az MSZMP KB Titkársági-határozata alapján 1969-ben Csongrád megye és a romániai Temes megye között állami és pártkapcsolatok alakultak ki, ami a kezdeti időben a felszabadulási évfordulókhoz kötődő delegációcserében jelentkezett.

Ezt követte a JATE és a temesvári egyetem intézményi kapcsolata.

1977-ben Csongrád megye és Temes megye párt, tanácsi és tömegszervezetei között megállapodás született a baráti kapcsolatok és az együttműködés további fejlesztéséről. Ebben a dokumentumban az elmúlt nyolc év együttműködése is értékelésre került:

"A pártjaink közötti megállapodás értelmében 1969-ben létrejött testvérmegyei párt és tanácsi kapcsolataink szocialista építőmunkánk közvetlen, sokoldalú tanulmányozását, tapasztalataink kicserélését szolgálták."⁵⁵

E megállapodás tartalmazza:

"Az együttműködés fő irányai:

IV. Ifjúsági kapcsolatok

Tapasztalatcsere látogatás megszervezése kétévenként a KISZ Csongrád megyei bizottsága és a KISZ /UTC/ Temes megyei bizottsága között.

Az ifjúsági kapcsolatok a pártkapcsolatokhoz igazodjanak."⁵⁶

Kádár elvtárs és Nicolae Ceausescu nagyváradi, illetve debreceni találkozájára hivatkozva 1977. október 18-án kelt levelében a KISZ /UTC/ Temes megyei Bizottságának első titkára kezdeményezte az együttműködést, és meghívta a KISZ Csongrád megyei Bizottságának delegációját. Az 1977. november végén Temesváron járt delegáció jelentése szerint, gazdag, sokoldalú, az UTC tevékenységét, a romániai fiatalok életét bemutató programon vettek részt. "Megkülönböztetett - néha már tulzott - figyelmességgel és szeretettel fogadtak mindenütt bennünket."⁵⁷ Csaknem minden program keretében

találkoztak magyar fiatalokkal, Ilie Condreanu első titkár pedig a hivatalos tárgyalásokon túl magyar nyelven beszélt a delegáció tagjaival.

Együttműködési megállapodás aláírására ugyan nem került sor, de megegyeztek a delegációvezetők az uttörők cseréültesítésében, belvizvédelmi építőtábori brigádok cseréjében, az ifjusági házak együttműködésében, romániai fiatalok meghívásában a mártélyi képzőművész-táborba, politikai delegációk cseréjében.

A delegáció jelentése szerint:

"A román elvtársak részéről jó együttműködési készséget tapasztaltunk, egyes területeken nem is készültünk fel kellő ajánlatokkal."⁵⁸

1978-ban a román delegáció viszonzotta a látogatást, továbbra is készséget mutattak az együttműködésre, de már ekkor kiderült, hogy a nemzetközi kapcsolatok terén nagyon kevés kérdésben van önálló döntési joguk, így a tervezettek közül 1978-79-ben csak az uttörők cseretáborozása, a kiadványok kölcsönös megküldése és a JATE, valamint a temesvári egyetem KISZ bizottságai közötti kapcsolatfelvétel valósult meg. Ugyanakkor az 1979 őszére tervezett barátsági és együttműködési szerződés aláírása a két egyetem között a JATE KISZ bizottsága kezdeményezése ellenére elmaradt, mivel a román félnek nem volt felhatalmazása és joga bármilyen együttműködési dokumentum aláírására. Így erről a magyar fél lemondott. Szóban egyeztették az együttműködés főbb területeit /delegációcsere, szakmai együttműködés, kulturális csere, egyetemi kiadványok, diáklapok cseréje, kiállítási anyagok, turista-csoportok cseréje/.

Az építőtábori brigádok korábban közösen javasolt cse-réje elől most politikai okokból kategórikusan elzárkóztak. A delegáció kifejezetten építőtábor ellenességet tapasztalt, pedig a makói belvizlevezetés a közös folyó, a Maros partján tulajdonképpen közös célokat is szolgál.

A JATE KISZ Bizottságának 1979 novemberében a Temesvári egyetemen járt delegációjának utját a KISZ bizottság titkára így összegezte:

"A delegáció látogatása igen hasznosnak tűnik, az együttműködés iránti igény kölcsönösen erős, és ha valamilyen fordulat nem következik be, akkor a kapcsolat rendszeressé tételére és kibővítésére látunk lehetőséget."⁵⁹

Ugyanakkor a megyei bizottságok együttműködése 1979-ben gyakorlatilag szünetelt. 1979 decemberében kapott meghívást Csongrád megyei ifjusági delegáció a viszontlátogatásra.

A kapcsolatok lazulásának feltehetően az UTC Temes megyei bizottságában bekövetkezett személyi változások voltak az okai. Ujbóli felélénkülésében pedig Maróthy Lászlónak, a KISZ KB első titkárának és Pantelimon Cavanescunak, az UTC KB első titkárának tárgyalásai játszottak szerepet. "A kétoldalu kapcsolatok fejlődését mindkét fél pozitívan értékelte, hangsúlyozva, hogy a korábbi évek erősen hullámzó intenzitású kapcsolatai után együttműködésünk az idén kiegyensúlyozottabbá, tartalmasabbá vált. Különösen jelentős előrelépés volt tapasztalható a helyi kapcsolatok kiépítésében /ld. Békés megye/. Egyetértés mutatkozott abban is, hogy ezen az úton kell továbbhaladnunk."⁶⁰

Az 1979 decemberében Temesváron járt Csongrád megyei KISZ delegáció ismét a korábban javasolt együttműködési formák meg-

valósításáról tárgyalt, melyekkel a román fél egyetértett, sőt újabb javaslatokkal egészítette ki /pl. fotóanyag küldése a magyar fiatalok életéről/. Végül ismét csak az uttörők csereüldülése valósult meg, ill. megtörtént a lugosi csempegyár és a hódmezővásárhelyi Alföldi Porcelángyár közötti kapcsolatfelvétel. Az ifjusági utazási irodák a tervek ellenére testvérmegyei barátságscsoportokat nem szerveztek. Mindezek ellenére a román elvtársak delegációja 1980-ban továbbra is egyetértett az 1977-ben javasolt munkaformák megvalósításával, ugyanakkor leszögezték, hogy azok többségéhez részükről központi baleegyezés szükséges /építőtábori csere, ill. képzőművészek utaztatása/, egy részüket pedig turistautak keretében tartották megvalósíthatónak. /Vállalati KISZ bizottságok kapcsolata, Szegedi Ifjusági Napokon való részvétel/.

Konkrétan továbbra is csak az uttörők cseretáborozásában és a delegációcserében született megállapodás. 1981-ben bizonyos fellendülés tapasztalható az egyetemi kapcsolatok terén.

A továbbiakban a delegációcserék alkalmával új javaslatok nem születtek, a magyar ifjusági vezetők az 1977-es javaslatok megvalósítását szorgalmazták, román részről a korábbi kifogások és ígérek ismétlődtek. Végül a kapcsolatok a delegációcserére és az uttörő cseretáborozásra korlátozódtak.

A továbblépést, így a testvérmegyék közötti decentralizált kapcsolatok bővítését is - a KISZ KB és az UTC KB között folyó tárgyalások szerint - a román fél egy demonstratív közös politikai rendezvényhez köti /Magyar-Román Ifjusági Barátság Fesztivál/, melynek megszervezését a KISZ KB nem tartotta aktuálisnak.

2.5. Egyéb kapcsolatok

2.5.1. A testvérmegyei kapcsolatok keretein túl a turkui városi tanács /Finnország/ ifjúsági osztályával, illetve a Finn Demokratikus Ifjúsági Szövetség /SDKL/ turkui szervezetével van kapcsolata a KISZ Szeged városi bizottságának 1974 óta /Szegednek Turku 1971 óta testvérvárosa/. A kapcsolat politikai delegációk cseréjében, kulturális küldöttségek esetenkénti kiutazásában, sportolók meghívásában, egyetemi építőtábori és Tudományos Diákköri cserékben /pl. finnugor nyelvi és irodalmi kutatások/ és levélváltásban nyilvánul meg. A kapcsolat kiegyensúlyozott, zökkenőmentes, továbbfejlesztésének a két város közötti nagy földrajzi távolság miatt egyedül anyagi korlátai vannak.

A megyei KISZ bizottságnak tőkés országbeli kommunista ifjúsági szervezetekkel nincs kapcsolata. A megyei pártbizottság a Spanyol Kommunista Párt Valencia tartományi Központi Bizottságával teremtett kontaktust, de ez kimerül a pártdelegációk cseréjében, nem csatlakozik hozzá sem tanácsai, sem tömegszervezeti együttműködés. Hosszu távon biztosított a kapcsolatfelvétel politikai lehetősége, reális anyagi fedezete azonban nincs. Az ifjúsági kapcsolatok csirájának tekinthető azonban az a csereutazás, amit a Radnóti Miklós Gimnázium /Szeged/ bonyolított le egy valenciai középiskolával /spanyolul tanuló diákoknak önköltséges formában/.

A magyar Uttörők Szövetsége Országos Elnöksége megbízásából a megyei uttörő elnökség a franciaországbeli Sóllyom gyermekszervezettel vette fel a kapcsolatot 1984 nyarán. Évente 12 gyermek és 2 felnőtt csereüdülésére kerül sor Párizs melletti falvakban, családoknál, illetve a balaton-

szárszói uttörőtáborban.

2.5.2. A mozgalmi munkának a felsorolt direkt formákon kívül számtalan olyan eleme van, ami erősíti a fiatalokban az internacionalizmus gondolatát, s amely a nemzetközi tevékenységhez sorolható.

A Lenini Komszomollal kialakult, erős baráti kapcsolatot továbbfejlesztik az évenként induló nagy létszámú /nem testvérmegyei/ barátságvonatok résztvevői vagy a szovjet katonafiatalokkal közösen szervezett programok. Rendkívül tartalmasak, rendszerezettek, nagy hagyományokkal bírnak a hőmezővásárhelyi városi KISZ bizottság, az ottani üzemi KISZ bizottságok és az öthalmi szovjet laktanya fiataljainak találkozói.

A Szegeden tanuló külföldi diákok elsősorban az egyetemi hallgatók látókörét szélesítik a napi együttes tanulás során. A KISZ szervezetek segítik megszervezni, a városi KISZ bizottság anyagilag támogatja a nemzeti ünnepek alkalmából rendezett megemlékezéseket, ünnepségeket, melyek a magyar fiatalokra is nagy hatást gyakorolnak.

Ugyanakkor rendkívül kedvezőtlen a tapasztalat a középiskolások körében. A Szegeden tanuló középiskolás libiai diákok olyan nemkívánatos viselkedés és életmódmintát mutatnak, ami több alkalommal már konfliktushoz vezetett. /Iskolai vezetéssel, rendőrséggel/.

Ugyancsak az internacionalizmus érzését erősítik a fiatalokban a különböző szolidaritási rendezvények, melyek alkalmával több esetben a nemzetközi helyzet változásaira való gyors reagálóképességüket bizonyították. /Pl. Chile, Nicaragua, stb/

A JATE Bölcsészettudományi Karán működő "UNESCO" KISZ alapszervezet és a Radnóti Gimnázium UNESCO-köre széleskörű levelezést folytat, tagjaival megismerteti e nemzetközi szervezet tevékenységét, s az intézményükben is széleskörű propagandamunkát folytatnak /faliújságok, filmvetítések stb./.

Igen sok fiatal utazott már a megyéből az UNESCO kapcsolatok keretében külföldre, elsősorban Nyugat-Európába.

3. Csongrád megyei fiatalok a Világ Ifjúsági Találkozókon.

Az 1945-ben megalakult DIVSZ első és legjelentősebb kezdeményezése a VIT mozgalom elindítása volt. Az első VIT 1947 nyarán Prágában került megrendezésre, majd két évenként követte ezt a budapesti, a berlini, a bukaresti, a varsói. Ezek mindegyikén részt vettek a magyar ifjúság képviselői. Az 1957-es moszkvai VIT volt az első, melyen a magyar delegátusok az alig néhány hónapja megalakult Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség képviselőiként léptek fel.

A Világ Ifjúsági Találkozók a világ fiataljainak politikai demonstrációi, így tartalmukat, légkörüket, hatásukat nagymértékben befolyásolja az aktuális világpolitikai helyzet.

Szovjetunió, Moszkva, 1957.

A találkozót megelőzően újra jelentkeztek a hidegháboru hullámai. Az imperializmus egyrészt - saját hibáinkat is kihasználva - 1956-ban Magyarországon offenzívát indított a szocialista társadalmi rendszerrel szemben, másrészt a nemzeti függetlenségi erőkre akartak csapást mérni /büntető há-

boru Egyiptom ellen/. Mindkét esetben a Szovjetunió határozott fellépése kényszerítette visszavonulásra az imperialista támadákat.

A VIT iránti érdeklődés mindezek ellenére nagy volt, túlnőtt a korábbi kereteken /hiszen ez már a hatodik volt/.

A moszkvai VIT-en részt vett 23 Csongrád megyei fiatal /köztük nyolcan a politikai delegáció tagjai voltak/ is fontos politikai feladatot kapott:

"A moszkvai VIT a magyar küldöttség nagy próbája lesz. Nyugaton októberben és október után azt akarták elhíresztelni, hogy a magyar ifjúság kiábrándult a szocializmusból, hogy a magyar ifjúság egységesen részt vett az ellenforradalomban."⁶¹ A tematikus találkozók, politikai vitafórumok hallatlanul gyakran kellett cáfolniuk ezt a híresztelést, és teljesíteniük megbízatásukat, miszerint: "nekik személyesen kell megköszönniük a Szovjetunió és a népi demokráciák önfeláldozó elvtársi segítségét, azt a segítséget, amelyet októberben, novemberben hazánk válságos hónapjaiban ezektől az országoktól kaptunk."⁶² Habár a Csongrád megyei fiatalok külön feladatot /mint megyei csoport/ sem ezen, sem a későbbi VIT-eken nem kaptak - hiszen a magyar delegáció egységes fellépése volt mindig a cél - az élménybeszámolók tanulsága szerint nap mint nap több alkalommal is ennek szellemében nyilvánítottak véleményt, vitatkoztak.

A megye fiatal képviselői emellett olyan élményeket, benyomásokat szereztek a szocializmust építő Szovjetunióról, melyek a sajtó hasábjain később hazatérve, a szocializmus hatásos propagandájává váltak. Megragadta őket a moszkvai építkezések mérete, a csend, a szigorú közlekedési fegyelem, a

szovjet emberek életmódja, s az, hogy még olyanok is szeretettel fogadták őket, akiknek hozzátartozói az ellenforradalom alatt Magyarországon estek el.

A delegációra gyakorolt direkt politikai hatásnál nagyobb és tömegesebb volt az a lendület, ami a VIT-re való felkészülés időszakában a fiatal magyar ifjúsági szervezetben kibontakozott.

"Óriási lehetőség a VIT a KISZ szervezetek munkájának tartalmasabbá tételére."⁶³ - jelent meg a Csongrád megyei Hírlap felhívásában. S valóban, Csongrád megyében a VIT előkészületi szakaszában rendkívül mozgalmas, színes mozgalmi élet bontakozott ki, s a nemzetközi tevékenység kezdettől fogva a munka szerves része lett.

Igy Makón a kórház KISZ szervezete a VIT tiszteletére külföldi fiatalokkal találkozót szervezett, akikkel megismertették saját munkájukat, munkahelyüket. A hódmezővásárhelyi Szandálüzem fiataljai az ellenforradalom okozta munkakiesés pótlására hirdettek VIT műszakot. A szentesi Téglagyár ifjúsági brigádja a havi tervet teljesítette hamarabb, s a megye többi területén is sorban csatlakoztak a termelőüzemek fiataljai ezekhez a felhívásokhoz. Csaknem minden jelentős üzemben ifjúsági műszakot szerveztek, munkaversenyt kezdeményeztek. Ennek során számos új ifjúsági brigád alakult. /Ujszegedi Kender, szegedi Kender, Ruhagyár, Vágóhid, Szalámigyár, gyufagyár stb./

A VIT műszakon a Szegedi Kenderfonógyár és a Ruhagyár külön is szép eredményt ért el.

Tömegekre gyakorolt hatást a szegedi VIT karnevál /25 ezer ember részvételével/, ahol a felvonultatott produkciók

a békét, a népek barátságát, a VIT-ek történetét szimbolizálták, ill. jelenítették meg. A csongrádi VIT nap az egész város ünnepe volt, nagy sikert aratott a szovjet vendégművészek közreműködésével lezajlott kulturműsor és a szovjet vendégekkel lebonyolított labdarugó mérkőzés.

A VIT filmnapok, a VIT staféta stb. szintén a Csongrád megyei fiatalok felkészülését és a VIT köszöntését szolgálta.

A sajtócikkek és a VIT élménybeszámolók /kb, 50 helyen/ sorozatával folytatódott a VIT után a politikai kampány, s ezzel a politikai indíttatással hatalmas méretűvé terebélyesedett az a tiltakozási akciósorozat, amelynek során a fiatalok is felemelték szavukat az ENSZ ötös bizottsága jelentése ellen, amely napirendre akarta tűzni a magyar kérdést. Az országos méretű tiltakozó akciót sikerrel járt.

Ausztria, Bécs, 1959.

A bécsi /VII./ VIT mérföldkő volt a mozgalom életében, hiszen ez volt az első találkozó, melyet - a nyugati ifjúsági szervezetek kívánságára - kapitalista országban, a semleges Ausztriában rendeztek meg.

Ekkorra már a nemzetközi helyzetben bekövetkezett enyhülés éreztette kedvező hatását az ifjúsági és diákmozgalomban is. 1959 olyan fontos nemzetközi események éve volt, mint a genfi négyhatalmi tárgyalások ismételt megkezdéséé, az első amerikai-szovjet csucstalálkozóé vagy a kubai forradalom győzelméé.

A 400 fős magyar politikai delegációban 5 fő, a 600 fős turistacsoportban 20 Csongrád megyei fiatal utazott Bécsbe. Igen nagy volt az előzetes érdeklődés részükről egyrészt, hogy hogyan élnek az emberek "nyugaton", másrészt, hogy az

ellenforradalom után ott hogyan fogadják a magyarokat.

Az enyhülés ígéretes lehetőségei ellenére több provokációt is át kellett élnie a fesztivál mozgalomnak; ezek zöme azonban - röpiratok, reakciós lapok terjesztése - már az első nap kudarcot vallott.

A disszidensek zaklatásaival a Csongrád megyei fiatalok is szembetalálkoztak, pl. buszokra odacsempészték "a kommunista nem magyar" feliratot, ablakukon röplapokat szórtak be. Sok személyes vitát is vállalniuk kellett. Visszautasították a provokatív megjegyzéseket, melyek tartalma főképp a demokrácia gyalázása, a kommunisták fenyegetése volt.

A Csongrád megyei fiatalokat még a béketüntetésen is körülvették és provokálták a disszidensek, de sikerült leszerelni őket. Ezt az is elősegítette, hogy Bécs lakossága nagy szeretettel fogadta a magyar fiatalokat, nem engedett a provokátoroknak. Sok olyan illegálisan távozott magyar fiatallal is találkoztak, aki megbánta tettét. Ekkorra egyébként már 42 ezer disszidens tért vissza Magyarországra.

A Csongrád megyei delegátusok élményeit nagyban gazdagították a nyugati életformáról szerzett benyomások, melyeket a helyi sajtón keresztül a fesztivált követően a megye fiataljai széleskörben megismerhettek. Megragadta őket Bécs lakóinak közvetlensége, a fesztivál iránt érzett szimpátiája.

"Ha a fiatalok így megértik egymást, miért ne érthetnék meg egymást a világ összes népei?"⁶⁴ - egy egyszerű bécsi embernek ezek az őszinte szavai nagyon megfogták őket.

Ugyanakkor a nyugati életforma kritikája, elutasítása e beszámolóban tulságosan direkt, propagandisztikus. A sok reklámfeliratot, az autókat megvetéssel említik, mint amik

miatt nem érvényesülnek megfelelően a műemlékek.⁶⁵

Ismét sok nemzetközi találkozón szövődtek az emberi kapcsolatok, melyek sorában a Csongrád megyeieknek a finnekkel és az amerikai fiatalokkal lezajlott baráti estéi voltak a legemlékezetesebbek. Különösen az utóbbi találkozó ismét az enyhülés légkörét erősítette a fiatalok között is /amerikai-magyar/.

Ebben az évben ismét a VIT szellemében élt és dolgozott Csongrád megye ifjúsága.

Ismét munkafelajánlások sorozata történt meg, Makón ló-istálló, baromfiól építését vállalták a KISZ-esek, a Hanságba több mint 700-an jelentkeztek építőtáborba a megyéből, Szentesen a fiatal traktorosok mérték össze tudásukat, a TV állomás és a fürdő építésén vállaltak társadalmi munkát a fiatalok - a VIT jegyében.

A tömegrendezvények is a "Béke és barátság!" jelszó jegyében zajlottak le. Mártélyon két napos VIT fesztivál, Szegeden ifjúsági békegyűlés és karnevál /30 000 résztvevővel/, VIT kiállítás, Hódmezővásárhelyen VIT délután, Szentesen ifjúsági béketalálkozó stb. hangolta rá a fiatalokat a VIT szellemére, politikai hangulatára, lényegére.

Tehát ismét a megye KISZ tagságának többszöröse élhette át különböző rendezvényeken a népek barátságának lényegét, fontosságát, s ebben az ifjúsági fesztiválmozgalom szerepét.

Finnország, Helsinki, 1962

Ujra egy tőkés országban, Helsinkiben került megrendezésre a VIT, s az imperiálistabarát szervezetek megint megpróbálkoztak a fesztiválmozgalom aláásásával, ami ismét kudarcot vallott. A találkozó központi gondolata a békés egy-

más mellett élés igenlése volt, melynek egyik legjobb példája a házigazda Finnország és a szomszédos Szovjetunió viszonya.

Csongrád megyét a 400 fős magyar delegációban ismét 5 fő képviselte. Ezek a résztvevők úgy látták, hogy ez a találkozó az erők világméretű próbája volt, a haladó és a reakciós erők ütköztek meg nap mint nap. Büszkék voltak a szocialista országok sikereire /pl. Gagarin fogadtatása/, jóérzéssel tapasztalták a finnek rokonszenvét, emlékezetes maradt számukra Kekkonen elnök fogadása, a Finnországba tett körutazás.

A fesztiválmozgalom történetében ez az első VIT, amely nemcsak a házigazda ország fővárosához kötődött, a magyar fiatalok így a rokonnyelvet beszélő nép hazáját jobban megismerhették, - ezt az élményüket hazatérve külön is hangsúlyozták.

E találkozót egyébként a megelőző VIT-eknél kisebb méretű, de ismét tömegeket vonzó rendezvények előzték meg, melyek közül a legdemonstratívabb a szegedi ifjúsági béketalálkozó volt.

Bulgária, Szófia, 1968

A szófiai VIT hosszú szünet után került megrendezésre. Nem sikerült megvalósítani azt a tervet, hogy a fesztivál székhelye ezuttal Európán kívülre kerüljön. A belpolitikai változások miatt sem Algéria, sem Ghana nem vállalhatta végül is a házigazda szerepét, Kuba pedig az amerikai blokádnak miatt nem fogadhatta a világ ifjúságát.

A szófiai fesztivál a "Veled vagyunk, Vietnam!" jelmondat jegyében zajlott.

Ez a VIT a korábbiaknál több Csongrád megyei fiatalnak nyújtott közvetlen és közvetett élményt. Egyrészt több volt a fesztiválon a megyéből utazók száma /11 delegációtag, 15 turista, 46 motoros turázó, a 10.sz. AKÖV KISZ szervezete 43 fős turistacsoportja/, másrészt Csongrád megyében, azon keresztül utazott Bulgáriába a politikai delegáció, melynek bucsuztatására Szegeden, a város főterén, nagygyűlés keretében került sor. További zavartalan utazásukat segítette a Csongrád megyei KISZ bizottság és JSZISZ Vajdasági választmánya által közösen egyeztetett és szervezett utvonal. A hazatérő VIT delegáció első magyarországi állomása is Szeged volt, a Hungária szálló.

A csongrád megyei küldöttek elsősorban azt az egyetértést hangsúlyozták visszatértükkor, ami a vietnami szolidaritás kérdésében megnyilvánult a találkozó valamennyi résztvevője részéről. Beszámoltak Szófiában a tranzisztor akció megyei eredményeiről - mintegy 400 000 Ft-ot fizettek be a megye fiataljai a vietnami alapra -, a helyi VIT rendezvényekről. Ezek a rendezvények ismét rendkívül sokrétűek és érdeklődést kiváltók voltak. A korábbi VIT-eknél intenzívebben kapcsolódtak be az uttörők a felkészülésbe, az ő szervezetüket is áthatotta ez a mozgalom. Számos uttörőcsapat tábortűzet gyújtott a VIT tiszteletére, VIT vetélkedőt rendeztek, levelezést kezdtek bolgár gyerekekkel, diszes naplót készítettek Bulgáriáról, ill. a saját uttörőéletükről.

A KISZ szervezetek külön program szerint készültek erre a VIT-re, melyben kiemelt szerepet kapott a KISZ nemzetközi kapcsolatainak kiaknázása /szovjet, német, jugoszláv, csehszlovák, lengyel fiatalok meghívása + Szegeden tanuló

külföldiek bevonása a programokba/. A KISZ szervezetek taggyűléseken a VIT eszméit propagálták, megismerkedtek Bulgária történetével, a DIVSZ tevékenységével, vitákat rendeztek a kolonializmus, neokolonializmus kérdésköréről, Barátság zászlókat, VIT ajándékokat készítettek, VIT akadályversenyen /8-10 ezer fő/, VIT turán mérték össze tudásukat. Szentesen "Ismerd meg a világ ifjúságát!" címmel előadás-sorozatot indított a szentesi KISZ bizottság, Apátfalván a határmenti fiatalok találkozója, Csongrádon, Mindszenten, Mártélyon, Derekegyházon kis VIT-re került sor. A szegedi hagyományos karnevál, mely a VIT jegyében került megrendezésre, a szófiai VIT nyitóünnepségével azonos időpontban zajlott le.

A Csongrád megyei fiatalok több mint száz képviselője közvetlenül, a megyei ifjúsága pedig a helyi rendezvényeken tapasztalta, hogy érdekesebb, sokszínűbb, politikailag sokrétűbb, az általános balratolódási folyamatot tükröző találkozó volt ez.

NDK, Berlin, 1973.

A X. berlini VIT minden korábbinál kedvezőbb nemzetközi helyzetben került megrendezésre. Az SZKP XXIV. kongresszusán meghirdetett békeprogram megvalósulását szinte nap mint nap újabb események jelezték: a párizsi megállapodás a vietnami békéről, Szovjetunió és Lengyelország, valamint az NSZK szerződéseinek ratifikálása, a négy nagyhatalom megállapodása Nyugat-Berlin státusáról, Brezsnyevnek az USA-ba tett útja, az első SALT egyezmény aláírása, a Helsink-i értekezlet megkezdése.

Alkalmazkodva a megváltozott feltételekhez, a VIT-en is nagyobb szerepet kapott a politikai tartalom, előtérbe

került a különböző nézeteket vallók párbeszéde.

Az NDK a rendezvényt nemzeti ügynek tekintette, s valóban a kitűnő rendezés növelte az NDK tekintélyét. Ehhez a magyar fiatalok is hozzájárultak, hiszen 170 NDK-ban dolgozó magyar szakmunkás tolmácsként, futárszolgálat tagjaként, fotósként vállalt feladatokat.

Csongrád megyét 33 fiatal képviselte /10 fő a politikai delegációban, 5 fő a VIT vetélkedő győztese, 18 fő turista/. Azzal az elgondolással utaztak el, hogy minél többet beszéljenek más országok fiataljaival. Vitatkoztak a nyugat-berlini szabad demokrata egyetemistákkal, találkoztak a vietnami fiatalokkal, tapasztalatokat gyűjtöttek az FDJ képviselőitől, melyek közül az egyéni munkaverseny vállalás kérdése kötötte le leginkább az érdeklődésüket. A kapitalista országokból érkező egyes küldöttségek /pl. NSZK, Junge Union/ tagjai szabadon terjeszthették a rölapokat politikai meggyőződésükről /az adott politikai légkör már ezt is lehetővé tette/, habár több Csongrád megyei fiatal - az élménybeszámolók tanulsága szerint - ezt provokációnak tekintette.

Vitatkoztak a szociáldemokraták és a kommunisták összefogásáról, arról, hogy enélkül elképzelhetetlen a szocializmus; a szuperhatalmak fogalmáról, arról, hogy milyen összeegyeztethetetlen elvi és gyakorlati különbség van a Szovjetunió és az USA között.

A testvérmegyei kapcsolatokat erősítette, hogy a Csongrád megyei küldöttek egy napot tölthettek Halléban a testvérszervezet vendégeként, ahol szintén fesztiválhangulat uralkodott. A nagygyűlésen a megye fiataljainak képviselője is szót kapott.⁶⁶

Hasonlóképpen e kapcsolatok körébe tartozik, hogy Szegeden a VIT-re utazó jugoszláv delegációt is köszöntötték Csongrád megye KISZ-esei.

A helyi programok gazdagsága felülmulta a korábbi VIT-ek előkészületeit. A VIT munkaverseny 4 hónapig folyt, 28 üzem nevezett be. A kendergyárban pl. a VIT műszak alkalmával 350 fiatal dolgozott. Az algyői építőtáborban a VIT házigazdájaként fogadták azt a 30 német fiatalot, aki 3 hét alatt 30 magyar fiatalal az olajgyűjtő állomások bővítésén 1700 köbméter földet termelt ki.

Szegeden a VIT-táborban 240 Csongrád megyei munkás, paraszt és diákfiatal 10 hallei fiatalal táborozott együtt, akik beszámoltak arról, hogyan készül az NDK a VIT-re. A sport és művészeti rendezvények mellett sor került az előző VIT-ek megyei küldötteinek élménybeszámolóira is. A politikai képzésben VIT körök keretében tanulmányozták a KISZ tagok a fesztiválmozgalom történetét, a nemzetközi ifjúsági mozgalom aktuális kérdéseit.

Hódmezővásárhelyen két napos megyei mini VIT, Szegeden országos ifjúsági találkozó volt, ez utóbbin részt vettek a testvérváros, Szabadka képviselői és felléptek néptáncosaik is. A karneválon a VIT-ek szimbólumait jelenítették meg a felvonulók.

Az alapszervezetekben nagy visszhangja volt a "VIT küldött kerestetik" című vetélkedősorozatnak, melybe több ezer KISZ tag bekapcsolódott. A plakátpályázat, a VIT kupa rendezvénysorozata, a szolidaritási nap stb. mind-mind a politikai érdeklődést és felkészülést fokozták.

Kuba, Havanna, 1978

A VIT mozgalom ismét új színnel gazdagodott, a fesztiválok történetében először Európán kívül, az amerikai földrészen került megrendezésre a XI. VIT. A helyszín már a szófiai VIT előtt felmerült javaslatként, de az USA Kuba ellenes bojkottja miatt akkor el kellett vetni ezt a javaslatot. Közben összeomlott az USA Kuba ellenes blokádja, s a földrész egyetlen szocialista országának nemzetközi tekintélye megnőtt, a világ több mint száz országával létesített diplomáciai kapcsolatot.

A világpolitikában is kedvező fejlemények történtek, melyek legjelentősebb eleme a Helsinkii dokumentum aláírása, az enyhülési folyamat erőteljes kibontakozása volt. A fesztivál a Moncada laktanya elleni támadás 25. évfordulója tiszteletére rendezett ünnepséget követően nyílt meg.

A XI. VIT országa iránt rendkívül nagy volt az érdeklődés a magyar fiatalok körében, melynek kielégítésére különböző központi és helyi kiadványok jelentek meg. Így pl. a Csongrád megyei Hírlap 12 részes sorozatban mutatta be Kuba történelmét, mai életét, "A VIT országában" címmel. Kuba forradalmi harca /sokak számára forradalmi romantikája/, egzotikuma, Magyarországtól való hatalmas távolsága mind-mind fokozta az érdeklődést, amit a KISZ tagokban a /korábbiaknál sokkal tervszerűbb, hosszabb/ másfél esztendősi politikai kampány során sikerült megőrizni, sőt tovább erősíteni. A politikai delegációban Csongrád megyét 10 fiatal képviselte, közülük ötöt a KISZ KB Vörös Vándorzászlaját elnyert KISZ szervezetek közvetlenül delegáltak. Ismét lehetőség volt arra is,

hogy turistaként is kijussanak jól dolgozó KISZ vezetők a VIT-re. Rendkívül heves politikai viták részesei voltak, a fő téma Chile, a béke, az enyhülés kérdése, a harmadik világ problémái voltak. Nagy élmény volt számukra, hogy hallhatták Fidel Castrót, sok kubai emberrel megismerkedhettek, s a karneválon a latinos temperamentum őket is elragadta.

A másfél esztendeig tartó hazai előkészület több periódusra tagolódott, s egyre intenzívebbé vált. Kisteleken szolidaritási nap, Csongrádon mini VIT adta a fesztiválhoz a politikai előkészítést, melyen a megye ifjúságának képviselői vettek részt. Soha ennyi külföldi nem vett részt a Szegedi Ifjúsági Napokon /angol, amerikai, dán, finn, francia, román, svéd, szovjet, NSZK-beli diákok, ifjumunkások/ - mely szintén a VIT jegyében került megrendezésre. A Kubai Klub folyamatosan működő propaganda és agitációs központtá vált. A szegvári vitafórumon és ifjúsági gyűlésen kubai vendégeket is köszönthettek. A szegedi VIT műszak alkalmával 5000 fő a termelésben, 5000 fő a városrendezésén dolgozott. A VIT vetélkedőt szinte valamennyi iskolában, üzemben megrendezték. Több KISZ bizottság /pl. HÓDIKÖT/ egész rendezvénysorozattal készült a fesztiválra.

Összességében elmondható, hogy habár a Világ Ifjúsági Találkozók a megyei KISZ bizottság nemzetközi kapcsolatait közvetlenül kevésbé érintették, mégis tömegméretekben fejtették ki hatásukat, erősítették a megye fiataljaiban az internacionalizmus gondolatát, a más népek iránti érdeklődést, barátságot, tiszteletet.

IV.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatainak főbb tapasztalatai, helye, szerepe a mozgalmi nevelőmunkában

1. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatainak főbb tapasztalatai.

1.1. A KISZ nemzetközi tevékenységének fő célkitűzései a párt külpolitikai törekvéseit tükrözik, így természetes, hogy a nemzetközi ifjúsági kapcsolatok alakulását jelentős mértékben befolyásolja a nemzetközi politikai viszonyok változása, a kommunista világmozgalom helyzete, illetve ebben az MSZMP szerepe.

Ezek a tényezők közvetve a KISZ Csongrád megyei Bizottságának regionális kapcsolatait is befolyásolták.

1.1.1. A Magyar Szocialista Munkáspárt számára a Szovjetunióhoz fűződő viszony elvi kérdés, az internacionalizmus próbaköve. Szocialista külpolitikánk mindig is megkülönböztetett figyelmet fordított országunk és a Szovjetunió viszonyára. A magyar forradalmi munkásmozgalom kialakulása, a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása egybekapcsolódott az oroszországi forradalmi mozgalommal.

1944-45-ben a Szovjetunió hadserege szabadította fel Magyarországot a hitleristák és a magyar fasiszták uralma

alól. A Szovjetunió segítette a magyar népet 1956-ban az ellenforradalom leverésében is. Ezek a történelmi események, a közös harc tanulságai egyértelműen azt mutatják, hogy a magyar-szovjet viszony ápolása, szoros együttműködésünk népünk, nemzetünk létérdeke. Stabilitásunk és előrehaladásunk legfontosabb nemzetközi feltétele a Szovjetunióval kialakított szoros elvi barátság.

Kádár János mondotta:

"A Szovjetunió Kommunista Pártját és a Magyar Szocialista Munkáspártot mindenekelőtt elvi közösség köti össze, amely nem függ véletlenektől, politikai konjunktúrától vagy egyes személyektől. Korunk marxizmus-leninizmusát elméletben és gyakorlatban egyaránt, hiven Lenin szelleméhez, a Szovjetunió Kommunista Pártja következetesen képviseli. S mert a mi pártunk is marxista-leninista párt ez a történelmi gyökere és alapja annak a testvéri barátságnak, amely jelenleg pártjaink, kormányaink, a Szovjetunió népei és a Magyar Népköztársaság népei között van, és lesz ezután is."⁶⁷

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség nemzetközi kapcsolatainak sorában mindenkor a szovjet ifjúsággal, az összszövetségi Lenini Komszomollal kialakított együttműködés állott és áll az első helyen. A KISZ mindig is vallotta, hogy példaképének tekinti a Lenini Komszomolt. A két ifjúsági szervezet között a kapcsolat évtizedes hagyományokra tekint vissza. Az ellenforradalom leverését követően a magyar fiatalok egy részében volt némi tartózkodás, bizalmatlanság a Szovjetunióval szemben, de ez a moszkvai VIT óriási politikai hatására szinte teljes egészében megszűnt, s éppen az ifjúság, az ifjúsági szövetség lett az, amelyik a legkülönbözőbb for-

mákban, a legdinamikusabb eszközökkel építi a kapcsolatokat a szovjet emberekkel, a fiatalokkal.

Ma a KISZ és a Komszomol arra törekszik, hogy minél szélesebb legyen azoknak a fiataloknak a köre, akik nem csupán passzív szemlélői, hanem tevékeny részesei a két ifjúsági szervezet együttműködésének. Ennek részét képezik a testvérmegyei kapcsolatok is. Odessza és Csongrád megye ifjúsági kapcsolatai erősek és egyre fejlődőek. A megye fiataljainak többségében rendkívül nagy az érdeklődés a Szovjetunió iránt, melynek kielégítésére - a közismerten szűk utazási lehetőségek következtében - elsősorban szervezett formában van lehetőség, melyben a KISZ-Komszomol közötti együttműködés a meghatározó.

A kapcsolattartásban egyetlen zavaró tényező - a megyei pártkapcsolatokhoz hasonlóan - a formai oldal, a szervezési nehézségek, amelyek elsősorban a rendkívül nagy távolságnak tudhatók be.

1.1.2. A lengyel-magyar ifjúsági szervezetek közötti kapcsolatok is a pártkapcsolatoknak megfelelően alakultak. Az együttes munkában a fő hangsúlyt a ZSMP Föderációja és a KISZ egyaránt az ifjúság marxista-leninista nevelésére, és a szocialista építés feladataira való mozgósításra helyezte. A két szervezet azonos módon ítélte, s ítéli meg ma is a nemzetközi ifjúsági mozgalom kérdéseit.

Az 1980-as lengyel belpolitikai válság néhány vonatkozásban változást hozott a testvérmegyei ifjúsági kapcsolatokban. Változás következett be a lengyel ifjúsági szervezetek kapcsolatában is. A korábbi öt, majd három ifjúsági szervezetet irányító LSZISZ Föderációja fölbomlott 1980-ban.

A három politikai ifjúsági szervezet ma önállóan, egymástól függetlenül dolgozik, ami nehezíti a hagyományos közös munkaformákban a koordinációt.

Korábban a magyar-lengyel ifjúsági kapcsolatok fő meghatározója a két nép közötti barátság, az érzelmi és történelmi összekötő kapocs volt, ami a kapcsolatokat erősítette, de nem tudta elfedni a Lengyelország belső problémáiból fakadó nehézségeket.

Igy az ifjúság munkára nevelése terén mutatkozó hiányosságok az építőtáborokban évről évre vita, sőt konfliktus forrásai voltak, amik időnként már a kapcsolatok fenn tartását veszélyeztették.

A lengyel belpolitikai válság kirobbanásának napjaiban Szegeden járt lodzi ifjúsági delegáció közel sem tüntette fel olyan súlyosnak az ország helyzetét, mint amilyen valójában volt. Bizonyára akkor még nem érzékelték a kiélezett belpolitikai szituációt, ill. abban az ifjúság szerepét, az ifjúsági szövetség feladatát.

A lengyel belpolitikai válság időszakában a testvérmegyei ifjúsági kapcsolatok is szüneteltek, felujítását a lengyel fél kérte.

A KISZ Csongrád megyei Bizottsága azzal a tudattal ujította fel ezt a kapcsolatot, hogy ezzel egy ideig egyoldalúan vállal magára terheket. Nemcsak a lengyel elvtársak lehetőségei váltak bizonytalanokká, de a magyar fiatalok igénye a lengyelországi személyes látogatás iránt jelentősen lecsökkent.

Az 1982. októberében Lodzban járt KISZ delegáció⁶⁸ tapasztalta, hogy a lengyel elvtársak milyen nagyra becsülik

a testvéri támogatást, a mellettük való kiállást.

Ugyanakkor találkoztak az ifjúság körében megnyilvánuló torz, ellenzékieskedő magatartással, jelenségekkel is. Pl. az egyik középiskolában a delegáció "Nagy Imre" feliratu táblával találkozott, amely nyilvánvalóan az 1956-os magyar ellenforradalom és a Lengyelországban lezajlott események közötti párhuzamra utalt. /Ez a vendéglátók számára is rendkívül kellemetlen volt, így a delegáció nem tette külön szóvá./

A lengyelországi viszonyok normalizálásához a testvéri szocialista országok sok anyagi segítséget és eszmei-politikai támogatást nyújtottak.

Az 1983. novemberében Lodzban járt Csongrád megyei KISZ delegáció tapasztalta, hogy a lengyel párt és ifjúsági vezetők igen gyakran hivatkoztak Kádár elvtárs és Jaruzelski elvtárs közelmúltban lezajlott találkozásának jelentőségére, ami számukra értékes tapasztalatokat adott. A ZSMP Lodzi Tanácsa is rendkívül nagy fogékonyságot mutatott a KISZ tapasztalatainak közvetlen átvételére.

1.1.3. Az NDK-magyar pártkapcsolatokhoz hasonlóan az ifjúsági kapcsolatok is kiegyensúlyozottak. A magyar fiatalok számára elsősorban az NDK-nak a tudományos-technikai forradalom, a műszaki haladás, a munkaszervezés terén elért eredményei voltak vonzóak, ezért is utaztak - a munkaerőhiány enyhítése mellett - oly tömegesen az NDK-beli építőtáborokba, munkavállalásokra. Létszám szerint a fizikai munka terén az NDK-val volt a legnagyobb volumenű a kapcsolat, olyannyira, hogy az 1967 előtti években az "NDK centrizmus vádja" hangzott el a megyei KISZ bizottsággal szemben. Az együttműködés végül is a továbbiakban a többi testvérszervezettel

szinkronban, arányosan alakult. Ennek a tudatos aránykialakításon túl az is volt az oka, hogy az NDK partnerek egyre kevésbé tudtak megfelelő munkalehetőséget biztosítani.

1.1.4. A román-magyar kapcsolatok alakulását ma meghatározó dokumentum 1977. június 15-16-án a Nagyváradon, ill. Debrecenben lezajlott Kádár János - Nicolae Ceausescu találkozó eredményeként született. A közös közlemény tanulsága szerint:

"Kiemelték a pártkapcsolatok meghatározó jelentőségét a két ország politikai, gazdasági, kulturális együttműködésének továbbfejlesztésében. Megerősítették elhatározásukat, hogy a két párt a jövőben is a pártközi kapcsolatok bővítésén és elmélyítésén munkálkodik."⁶⁹

A tárgyalások alkalmával megállapodás született az együttműködés elveiről és legfontosabb területeiről. Többek között: "Megállapodás született arról, továbbra is bővítik együttműködésüket az ideológia, a kultúra, az oktatás, a tudomány és a művészet területén, a magyar-román barátság és együttműködés előmozdítása érdekében."⁷⁰

A tárgyalásokat követően öltöttek szervezett keretet az ifjúsági kapcsolatok a KISZ és az UTC között. Az együttműködés nagy lendülettel, gazdag javaslatokkal indult, a találkozókat a szivélyes légkör jellemezte. Mint ahogy a Debrecen-nagyvárad-i találkozón született megállapodást a románok csak néhány ponton hajtották végre, úgy az ifjúsági kapcsolatok sem fejlődtek a tervezett mértékben. Néhány évig még készséget mutattak a Temes megyei ifjúsági vezetők a javaslatok realizálására, azonban az is kiderült, hogy a központi bizottságuktól ehhez nem kapnak megfelelő támogatást,

az ő lehetőségeik pedig korlátozottak. Mindezek ellenére a KISZ KB és a megyei pártbizottság romániai kapcsolataival összevetve legtovább a megyei KISZ bizottságnak sikerült megőrizni néhány konkrét együttműködési formát. Nem történt látványos előrelépés az 1982 november végi tárgyalások hatására sem, mely ismét hangsúlyozta: "Elengedhetetlenül szükséges a politikai, gazdasági, tudományos oktatási, kulturális kapcsolatoknak és a két ország lakossága érintkezéseinek folyamatos fejlesztése, a két szomszédos szocialista ország sokoldalú együttműködésének erősítése."⁷¹

1.1.5. A Magyarország és Jugoszlávia közötti kapcsolatokat erőteljesen befolyásolta a Jugoszláv Kommunista Pártnak a kommunista világmozgalomban betöltött szerepe, illetve a JKP megítélésének alakulása.

Az 1947-ben létrejött Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája 1948-ban - túllépve hatáskörét - bírálta a JKP-t a szocialista építés jugoszláviai útja miatt.

Végül az 1949-es határozat után megszakadtak a párt és az államközi kapcsolatok is, ami nagy károkat okozott a szocialista országoknak. 1953 után a Szovjetunió kezdeményezésére jórészt sikerült felszámolni a két ország közötti konfliktusokat. Ez közelebb hozta Jugoszláviát a szocialista országok közösségéhez. 1955-ben a Szovjetunió és Jugoszlávia kormányküldöttsége közös nyilatkozatot írt alá Belgrádban, melyben egyeztették külpolitikai álláspontjukat.

Jugoszlávia és a szocialista országok viszonyának javulása azonban a továbbiakban sem volt töretlen. A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak moszkvai értekezletén a szocializmus általános törvényszerűségeit összegző dokumen-

tumot nem fogadták el a jugoszlávok. Ez ismét visszavetette a szocialista országok és Jugoszlávia kapcsolatát, a JKSZ-t nem hívták meg az 1960-as moszkvai tanácskozásra, sőt elmarasztaló véleményt deklaráltak a dokumentumban róla.

Mindez tükröződött az ifjúsági kapcsolatokban is, a feszült viszony az 1958-ban Szabadkán járt Csongrád megyei KISZ delegáció fogadtatására is kivetítődött. A magyar fél igyekezett az ott kialakult konfliktusok csökkentésére, sőt a két ifjúsági szövetség és a két párt kapcsolatát is elő kívánta mozdítani, mint ahogy azt a JKSZ járási másodtitkárral történt nem hivatalos // találkozóon hangsúlyozták.

A továbbra is fennálló ideológiai viták mellett 1962-től erősödni kezdtek, majd a hetvenes években gyors ütemben fejlődtek az állami és a gazdasági kapcsolatok Jugoszlávia és a többi szocialista ország között.

Ezt hangsúlyozta Komócsin Zoltán is az országgyűlés 1971. június 24-i ülésén:

"Magyarország és déli szomszédunk, a szocialista Jugoszlávia kétoldalu kapcsolatainak fejlődését bizonyító tényekkel nap mint nap találkozhatunk az ujságok hireiben. Reméljük, hogy ezt a fejlődést, mint eddig, a jövőben sem akadályozza az, hogy a szocialista építés és a nemzetközi politika egyes elvi jelentőségű és alapvető fontosságú kérdéseit más módon ítélik meg a jugoszláv elvtársak, mint mi. Pártunk és kormányunk a felmerülő vitás elvi kérdésekben mindig következetes és világos álláspontot foglal el, ugyanakkor minden lehetőséget megragad, hogy fejlessze kapcsolatait a kölcsönös előnyök alapján. Minthogy hasonló törekvést tapasztalnak jugoszláv szomszédainknál is, adottak a lehetőségei kétoldali

kapcsolataink további fejlesztésének, mindkét ország népei javára."⁷²

Az ifjúsági kapcsolatok tovább enyhítették, oldották a két ország közötti feszültségeket, segítették a két nép közeledését azzal együtt, hogy a pártjaink között fennálló ideológiai véleménykülönbségek - hol burkoltan, hol nyíltabban - időnként felszínre kerülnek az ifjúsági politikai delegációk látogatása során /pl. a vezető nagyhatalmak megítélése, a SZU szerepe a szocialista táboron belül./. Általában mindkét fél kifejti saját álláspontját úgy, hogy az ne váljék a politikai együttműködés kárára.

A csaknem husz éves együttműködés során kikristályosodtak azok a munkaformák, amelyek mindkét ifjúsági szervezetet saját feladatai teljesítéséhez is hozzásegítik, amelyek megvalósításában közös megoldást találtak, tehát amelyek kölcsönös előnyöket szolgálnak.

A környezetvédelem, a településrendezés terén mindkét ifjúsági szervezetre komoly feladatok hárulnak. A szegedi és a makói belvizvédelmi építőtáborban dolgozó jugoszláv fiatalok, a palicsi tó kiépítésében, üdülőközponttá alakításában közreműködő magyar építőtáborozók így az ifjúsági szövetségek aktuális feladatainak teljesítését is szolgálják.

A Fruska Gorán huzódó partizán ut építésén dolgozó magyar középiskolások megismerik a jugoszláv partizánmozgalom történetét, s tapasztalják a jugoszláv fiatalok hagyomány-őrző tiszteletét a partizánok iránt. A magyar építőtáborokban a munkahelyre jugoszláv és vajdasági nemzeti zászlóval, csatakiáltások közepette kivonuló, majd igen nagy intenzitással dolgozó jugoszláv fiatalok csapata nemcsak érdekes szín-

feltja ezeknek a táboroknak, de jelentős nevelő hatást is gyakorolnak a magyar gyerekekre. Egyrészt a nemzeti szimbólumot tiszteletére, az ebben rejlő lehetőségek kihasználására mutatnak egyfajta példát, másrészt a táborok munkamorálját is javítják.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kiutazó magyar építőtáborozóknak a jugoszláv határon a magyar zászló, a magyar politikai plakátok kivitele miatt vitáik támadtak, ezek megoldásában azonban a jugoszláv ifjúsági vezetők készségesen és eredményesen közreműködtek.

A kapcsolatok fejlődését az évek folyamán mindkét fél szorgalmazta /JSZISZ-KISZ/, az új kapcsolatteremtési lehetőségek felvetésében és kialakításában a jugoszláv fél mindig kezdeményezően lépett fel, de szigorúan paritásos alapon. A közelmúltban azonban - Jugoszlávia közismerten nehéz gazdasági helyzetére hivatkozva - a bevált munkaformák megerősítését javasolták, újabbakat nem vetettek fel.

Összességében a kapcsolat a két testvérmegye között kiegyensúlyozottá és erőssé vált, olyannyira, hogy ez az országos szintű együttműködéshez is lendületet adott. Ezt támasztja alá a KISZ Csongrád megyei Bizottsága első titkárának⁷³ közreműködése a KISZ KB és a JSZISZ Országos Választmánya titkárainak jugoszláviai tárgyalásai során /1983-ban/.⁷⁴

1.2. A KISZ Csongrád megyei Bizottságának kétoldalu kapcsolatai több vonatkozásban a többoldalu kapcsolatokat is erősítették a szocialista országok ifjúsági szervezetei között. A testvérszervezetekkel történt együttműködés során rendszerint vagy esetenként több ország fiataljainak részvételével zajlottak le az uttörő táborok /szovjetek, jugoszlávok, lengyelek, románok/, a mártélyi képzőművész tábor

/jugoszlávok, lengyelek/, a szófiai VIT után megrendezett Barátság tábor /jugoszlávok, németek, szovjetek/, a belvizvédelmi építőtábor /jugoszlávok, lengyelek/. Korábban a KISZ Csongrád megyei bizottsága a nevezetes politikai évfordulókra /KIMSZ megalakulásának 50., hazánk felszabadulásának 25. évfordulója/ az összes testvérmegyei ifjusági delegációt meghívta. A testvérmegyékre történt látogatások alkalmával a magyar KISZ delegációnak is több alkalommal volt lehetősége más szocialista országokból érkezett ifjusági vezetőkkel találkozni: pl. Lenin születésének 100. évfordulóján Halléban szeminárium volt az FDJ szervezésében a marxizmus-leninizmus elsajátításának tapasztalatairól /magyarok, baskirok, lengyelek részvételével/, Odesszában a XI. VIT tiszteletére szemináriumot rendeztek az internacionalizmus és a szocialista hazafiság témakörben magyar, román, bulgár, jugoszláv résztvevőkkel, Lodzban szintén e témakörben rendezett plénumot a ZSMP az FDJ és a Csongrád megyei KISZ bizottság küldöttsége részvételével stb.

Ezek a találkozások, nemzetközi fórumok általában értékes eszmecserék, ugyanakkor még sok kihasználatlan lehetőséget rejtenek magukban. Nehézséget főleg a nyelvi megértés okoz. A résztvevők nyelvismerete többnyire alacsony színvonalu, a delegációk közötti közvetlen többoldalu tolmácsolás nem biztosított, így ezek a beszélgetések megmaradnak a kötelező udvariasság szintjén, nem jutnak el a közvetlen, többoldalu konzultációig. Ez a probléma kevésbé jelentkezik a rokonnyelvet beszélő /szláv/ fiataloknál, ők többnyire meg tudják valósítani a közvetlen kapcsolatteremtést.

A nemzetközi jellegű rendezvényeken, táborokban gyakran köz-

vetlenül is megmutatkozik a szocialista országok népeinek egymáshoz való viszonya. Így pl. a lengyelországi válságot követően a lengyel pedagógusok ellenszenvvel, esetenként ellenségesen viselkedtek a szovjet pedagógusokkal a balatonszárszói uttörőtáborban, ami a magyar uttörővezetőket felkészületlenül érte és nehéz helyzet elé állította. Hasonlóan gondot okoztak a tábor vezetőinek a "kereskedő" román gyerekek.

1.3. Mérsékelték a kapcsolatok fejlődését a szocialista országok gazdasági nehézségei. Az utazások számát, a csoportok létszámát minden ifjúsági szervezet csökkentette, saját anyagi lehetőségeihez igazította. A kapcsolatokban a mennyiségi visszaesést sok esetben tehát nem politikai, hanem gazdasági motívum okozta. Emiatt nem bővült a kívánt ütemben a testvérüzemek, testvérintézmények hálózata, sőt a meglévők fenntartásáért is komoly pénzügyi /de politikai vetületű/ vitákat kell folytatni a vállalati KISZ bizottságoknak gazdasági vezetésükkel.

Alapvetően ez a korlátozott pénzügyi lehetőség szigorú határok közé szorította a KISZ egész nemzetközi kapcsolatrendszerét. Csaknem husz évig a nemzetközi tevékenységre megyei szinten nem lehetett költségeket tervezni, más költség-helyekről kellett a pénzt takarékossgal előteremteni, illetve minden utazást devizamentes csere keretében kellett lebonyolítani. Így 1960-ban a KISZ KB értesíti a megyei KISZ bizottságot, hogy "szerény keretek között tudja engedélyezni a bizottságok és alapszervezetek nemzetközi kapcsolatainak fejlesztését."⁷⁵

1966-ban a KISZ KB levele alapján pénz hiányában a me-

gyék közötti delegációcsere nem valósulhat meg. Azt javasolják, hogy a testvérmegyei pártdelegációkban vegyen részt a KISZ képviselője. A delegációcserék ritkulását, évenkénti váltását is anyagi okok indokolták, illetve ezek korlátozzák a Szeged-Turku közötti ifjusági kapcsolatok kiszélesítését is. A korábban rendkívül népszerű devizamentes utazások, üdülések is egyre csökkennek, mivel a szocialista országok között is bekövetkezett cserearány romlás a magyar utasok számára hozott kedvezőtlen változást. Ez a ma meghatározó, szorító tényező már-már politikai károkat okoz.

1.4. A testvérmegyei együttműködések ma már nem szabályozzák kétoldalu írásbeli megállapodások. Ez is a delegációcserék ritkábbá válásának a következménye, hiszen a megállapodások érvényessége többnyire lejár, mire a tervezetből mindkét nyelvre lefordított, aláírásra kész dokumentum lesz.

Ugyanakkor bizonyos garanciát jelentene, ha a közösen kialakított terv írásban is rögzítve lenne.

Az is nehezíti az együttműködést, hogy fokozottabb koordinatív szerepet hárít a partnerre, amikor több ifjusági szervezet kapcsolódik a közös munkaformákhoz /pl. a lengyelek/, vagy ha az ifjusági és gyermekszervezet között nem olyan szoros a kapcsolat, mint a KISZ és az Uttörőszövetség esetében /pl. lengyelek, jugoszlávok/.

1.5. Az ifjusági nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében és szervezésében jelentős szerepet játszott az Express Ifjusági és Diák Utazási Iroda.

Kezdetben csak a KISZ KB Intéző Bizottsága és a megyei KISZ Bizottság által jóváhagyott utazásokat szervezte, később ezekből a politikailag megalapozott és garantált kapcsolatokból fejlődött ki a csoportos ifjusági turizmus.

1968-ig ezeket a lehetőségeket a tanuló és paraszt fiatalok igen kis létszámmal használták ki. A parasztfiatalok szélesebbkörű utaztatása érdekében speciális szakmai utakat szervezett az Express, a diákturizmust pedig szünidei utakkal fokozták. Az utaztatott fiatalok létszáma dinamikusan nőtt. Míg 1958-ban a megyéből mindössze 75 fiatal vehetett részt csoportos utazáson, 1963-ban ez a létszám elérte a 650-et, 1984-re pedig a 9000-t. /Ebből 7500 fő szocialista országba/. Az Express megyei kirendeltségének munkáját, az utazások megszervezését a városi KISZ bizottságok mellett társadalmi osztályok segítették. Ma is társadalmi aktivahálózat /többségük KISZ vezető/ segíti az Express utak szervezését. Az Express Csongrád megyei kirendeltsége változó eredménnyel segítette a KISZ nemzetközi tevékenységét. A hetvenes években, a nyolcvanas évek fordulóján munkájával kapcsolatban komoly kifogások merültek fel, sok volt a szervezési hiba, munkatársai gyakran apolitikus magatartást tanusítottak a szolgáltatásaikra igényt tartó KISZ szervezetekkel szemben. Ezért sok KISZ szervezet más utazási irodával szerveztette meg külföldi utjait, ami általában a politikai tartalom rovására ment, ugyanakkor a turisztikai program sokkal szervezettebben valósult meg.

Az Express megyei kirendeltsége a megyei KISZ bizottság elmarasztalását követően változtatott munkastílusán, javult az általa meghirdetett utak színvonala, így ismét a KISZ-es csoportok első számú utaztatójává vált.

Mindezek mellett továbbra sem tudják megfelelően megoldani a csoportok politikai felkészítését. Ahhoz, hogy ezek az utazások valóban két nép közeledését szolgálják, szükséges

az aktuális politikai helyzet, az adott országgal kialakult kapcsolatunk, az ország, ill. nép legfontosabb jellegzetességeinek ismerete, a magyar ifjúság felkészült és kulturált képviselője. Ezt a feladatot egyre inkább a KISZ bizottságok vállalták magukra.

Az utazások mellett rendkívül népszerűek a KISZ szervezetek körében a külföldi ifjúsági csoportok fogadása, számukra baráti találkozó szervezése, mely a közvetlen kapcsolatteremtés egyik legjobb és legtömegesebb lehetősége.

A turizmus népszerűsítésére, a külföldön szerzett élmények, tapasztalatok feldolgozására 1968-tól a megye városaiban sorra alakultak meg a Fiatal Utazók Klubjai, melyek a külföldön járt fiatalokon kívül sok érdeklődőt vonzottak, akik élménybeszámolók, diavetítések, viták keretében közvetve szereztek tapasztalatokat más népekről, más országokról. Szege-den az Ifjúsági Házban működő Fiatal Utazók Klubjának pl. 250 aktív tagja volt. A klub kb. 5 évig működött, helyiséggon-dok és személyi változások miatt szűnt meg.

Az önköltséges ifjúsági turizmus fejlődése egyre szélesebb körben biztosította a fiatalok ismereteinek bővülését a világról, elsősorban Európáról s jól kiegészítette, erősítette a KISZ politikai kapcsolatait.

1.6. Uj, de egyre erősödő tendencia, hogy az egyetemi hallgatók a környező szocialista országokba szívesebben utaznak magán uton, nem igénylik, hogy külföldi programjaikat megszervezzék, nem lelkesednek a táborok iránt. A szovjetunióbeli építőtábor iránt viszont igen nagy az érdeklődés /a korlátozott egyéni utazási lehetőségek miatt/. A JATE KISZ bizottsága pl. fontolgatja, hogy újabb egyetemi Komszo-

mol szervezetekkel veszi fel a kapcsolatot, hogy a hallgatók ilyen irányu igényeit ki tudja elégíteni.

1.7. A megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenységének propagandája változó színvonalu. 1967 és 79 között, amíg a megyei KISZ bizottság önálló kiadvánnyal rendelkezett /Ifjúsági Figyelő/, ami minden KISZ szervezethez eljutott, a KISZ tagok a megyei nemzetközi ifjúsági kapcsolatok minden mozzanatáról értesülhettek. Miután a kiadvány anyagi okokból megszűnt lényegesen rendszertelenebbé, felszínesebbé vált ez a propagandamunka. Jelenleg a Csongrád megyei Hírlap és a Délmagyarország hasábjain van erre korlátozott lehetőség, de ez sincs mindig kihasználva. Az e lapoknál dolgozó ifjúságpolitikai témával foglalkozó fiatal újságírók kevésbé fogékonyak e témák iránt, az ifjúsági vezetők pedig ritkán élnek ezzel a propagandaeszközzel.

2. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatainak helye, szerepe a mozgalmi nevelőmunkában.

2.1. A KISZ Csongrád megyei bizottságának nemzetközi tevékenysége szinte egyidős a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel. A MADISZ, a MEFESZ, a MINSZ, a DISZ hagyományait folytatva kezdettől fogva a mozgalmi munka szerves részének tekintették a szocialista országok ifjúsági szervezeteivel való együttműködést.

A KISZ szegedi szervező bizottságának programjában már konkrétan megfogalmazódott:

"A nyár elején 8-10 tagu KISZ küldöttség utazik a Szovjetunióba. Ezután nagyobb csoportok utaznak a Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Romániába is.

Lehetőség nyílik arra is, hogy a fiatal magyar szakmun-

kások néhány hónapig tanulmányi időt töltsenek a Szovjetunióban, a szakmai tapasztalatcserét folytassanak."76

A kapcsolatok kialakításában, fejlesztésében a KISZ mindig kezdeményező szerepet vállalt.

2.2. A megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenysége elsősorban ideológiai nevelő szerepet tölt be, az ifjúság hazafias internacionalista szemléletének formálását, elmélyítését szolgálja. Emellett azonban az ifjúság szabadidő eltöltésének egyik legsokoldalubb, leghasznosabb formája.

Egy-egy csoportos külföldi utazás jelentős közösségteremtő erő, melynek hatása lényegesen tulnyulik az utazás időtartamán. /A Szegedi Fiatal Utazók Klubja pl. az 1968-as prágai társasutazás résztvevőiből alakult./

A KISZ saját mozgalmi eszközeivel a műszaki haladást, a tudományos technikai forradalom kibontakozását is szolgálja. Ehhez járulnak hozzá a hallgatók szakmai cseregyakorlati vagy a Tudományos Diákköri Konferenciákon egymás kutatási eredményeinek feltárása.

Végül nem hagyhatók figyelmen kívül a gazdasági eredmények. Az NDK munkaerőhiányt enyhítő magyar fiatalok, az algói kőolaj- és földgázipari létesítményeken vagy a belvíz-levezetésen dolgozó, gépi erővel nem helyettesíthető diákok jelentős népgazdasági hasznót hoztak.

A külföldi fiatalokkal való találkozások, megmérettetések akár a tudományos tevékenységben, akár az árokásásban mindig nagyobb teljesítményre sarkallta a magyar fiatalokat is. S nem utolsósorban a nemzetközi kapcsolatok a színvonalasabb mozgalmi munkára is ösztönöznek, hiszen a jól végzett munkáért a legnépszerűbb, legtekintélyesebb jutalom a külföl-

di utazás. Elmondható tehát, hogy a nemzetközi tevékenység szinte a mozgalmi munka minden területét befolyásolja.

2.3. A KISZ nemzetközi tevékenységének hatása lényegesen szélesebb körre terjed ki, mint a külföldre utazók létszáma. Ennek fokozása érdekében kerül sor az utazásokat követően a politikai megközelítésű élménybeszámolókra, ezt szolgálták korábban a megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenységét taglaló újságcikkek, tömegméretekben ehhez járultak hozzá a Világ Ifjusági Találkozókat megelőző akciósorozatok.

2.4. Sajnálatos tény mindezek mellett, hogy a nemzetközi ifjúsági kapcsolatok fejlődése nem fokozta a fiatalokban az idegen nyelv-tanulás iránt igényt, ami viszont gyakran a kapcsolatok igazán tartalmassá, tömegessé válásának, elmélyülésének korlátja.

Ezt támasztja alá a jugoszláv testvér szervezettel kialakult kapcsolatok intenzitása, ahol is nincsenek nyelvi akadályok.

Az orosz nyelvtanulás iránti érdeklődés fokozásában ma még többnyire kihasználatlan ez az érzelmi motívum.

2.5. A KISZ nemzetközi tevékenységének megyén belüli földrajzi megoszlása egyenetlen képet mutat. A megye északi részén /elsősorban Csongrádon/ dolgozó KISZ szervezeteknek szinte egyáltalán nincs külföldi kapcsolatuk. A Vajdasággal jól működő testvérvárosi mozgalomba - többszöri próbálkozás ellenére - ez a terület nem kapcsolódott be. A napjainkban kibontakozó Csongrád-Noví-Becej párt és tanácsi együttműködéséhez még nem kapcsolódott a KISZ, igaz a megyei KISZ bizottságtól sem kapott erre határozott ösztönzést.

Ezen tulmenően a megyei nemzetközi kapcsolatok alakításakor is - delegációk, turistacsoportok fogadása stb. - többnyire a figyelem körén kívül maradnak - feltehetően a Szegedtől való távolság miatt. Így az ott működő KISZ szervezetek mozgalmi munkája egy hatásos nevelőeszközzel szegényebb.

V.

A nemzetközi tevékenység továbbfejlesztésének
lehetőségei és feladatai

1. A megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenysége tovább gazdagítható. A testvérmegyei kapcsolatok fenntartása mellett, a Világ Ifjúsági Találkozókra való felkészülésen túl ma még többnyire kihasználatlanok az olyan lehetősége, mint a megyében tanuló külföldi ösztöndíjasok bevonása a KISZ politikai nevelőmunkájába, a külföldi tanulmányutról, munkavállalásról hazatérő fiatalok politikai tapasztalatainak hasznosítása stb. Ezek a munkaformák hallatlan nagy nevelőerőt rejtjenek magukban, ugyanakkor megvalósításuknak nincsenek anyagi korlátai.

A tanulmányutak, tapasztalatcserék politikai hasznosulására is nagyobb figyelmet kell fordítani, annak érdekében, hogy a tapasztalatok ne csak az utazás résztvevőinek személyes élményévé konzerválódjának, hanem a mozgalom fejlődését szolgálják.

Ennek széleskörű propagálásában a helyi sajtó adta lehetőségeket sokkal jobban ki kell használni.

2. A megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenységének dinamizmusa néhány vonatkozásban fokozható. Nagyobb figyelmet kell fordítani, s időnként akár a partnert megelőzve kell lépéseket tennie a kapcsolatok fenntartására, ápolására

ra /pl. lengyel, román kapcsolatok/.

Célszerűnek látszik - természetesen a gazdasági helyzet függvényében - a gyakoribb személyes találkozások rendszerének visszaállítása /delegációcsere, tanulmányut/, ami gördülékenyebbé és szorosabbá teheti az együttműködést, protokollmentesebbé, természetesebbé, közvetlenebbé a találkozásokat /ld. Jugoszlávia/.

3. Ma még nincs teljes mértékben kihasználva a KISZ testvérmegyei kapcsolataiban a koncentrált, célirányos tapasztalatszerzés lehetősége. Így a Komszomol mellett a többi testvérszervezettel is a tematikus jellegű látogatások kezdeményezése indokolt.

4. A megyei KISZ bizottságnak a jövőben sokkal tevékenyebben kell hozzájárulnia az üzemek, intézmények közötti közvetlen kapcsolatfelvételhez, hogy ezek a testvércapcsolatok történetén végighúzódó tervek teljesebben megvalósuljanak.

5. A jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani a megfelelő területi és rétegarányok biztosítására. A megye északi területein működő KISZ szervezetek nemzetközi tevékenységét ösztönözni, segíteni szükséges, a Csongrád-Noví Becej közötti ifjusági kapcsolatok kialakulását a megyei KISZ bizottság szorgalmazza a testvérmegyei tárgyalások során.

A csoportos külföldi utazásoknál figyelembe kell venni, hogy a különböző ifjusági rétegek külföldre utazási esélye közel azonos legyen, ehhez speciális, szakmai utak szervezésével járuljon hozzá az Express.

6. Az ifjusági turizmus rohamos bővülése tovább növeli a KISZ felelősségét. Mivel a külföldre utazás lehetősége ma

már minden fiatal számára adott, ezért a KISZ politikai felkészítése nem korlátozódhat csak az ifjúsági szövetség szervezésében külföldre utazók rétegére. A KISZ politikai képzésébe is be kell épülnie ennek a témakörnek.

7. Az összefogás, a közös fellépés döntő tényező a nemzetközi ifjúsági mozgalom fejlődésében. A kétoldalu kapcsolatoknál ezt hatékonyabban szolgálhatják a többoldalu rendezvények, eszmecserék. Ezért célszerűnek látszik a korábbi gyakorlatnak megfelelően a testvérmegyei ifjúsági vezetők között a konzultáció, természetesen az eszmecsere technikai feltételeinek megteremtésével /pl. közvetlen tolmácsolás, nyelvtudással rendelkezők kiutazása/.

Ma ilyen aktuális, érdeklődésre számot tartó téma pl. az ifjúsági szervezetek helye, szerepe, módszerei a béke-mozgalomban.

8. A szocialista országok testvérszervezeteivel kialakított kapcsolatokban még gazdag lehetőségek rejlenek, a megyei KISZ bizottság feladata elsősorban ezek továbbfejlesztése. Ugyanakkor politikai nevelőmunkák céljait szolgálná, ha kapitalista országbeli Kommunista Ifjúsági Szervezettel is létrejönne kapcsolat, ezen szervezetek sajátos körülmények között folyó munkáját, politikai célkitűzéseit is megismerhetnék a megye ifjúságának képviselői. Ezen kapcsolatok kezdeményezését is a megyei pártkapcsolatokkal szinkronban kell megtenni /Spanyolország, Valencia/.

VI.

Összegzés

A KISZ Csongrád megyei bizottsága nemzetközi tevékenysége tehát az MSZMP külpolitikai elveinek és a KISZ nemzetközi tevékenységét irányító határozatainak szellemében fejlődött, a béke és a társadalmi haladás ügyét szolgálja.

Többször követte a KISZ KB nemzetközi kapcsolatainak alakulását, ugyanakkor bizonyos tekintetben nagyobb mozgáster birtokában esetenként meg is előzte azokat. A megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenységének fejlődése vagy megtorpanása tendenciájában az állami és pártkapcsolatok fejlődésével egy irányba mutat, ami tekintetben jelentős, hogy a megye ifjúsága személyes tapasztalatai útján is, a gyakorlatban látta igazolva az MSZMP külpolitikai törekvéseinek helyességét, ami az ifjúság megnyerése szempontjából nem hagyható figyelmen kívül.

A Csongrád megyei KISZ bizottság nemzetközi tevékenysége is a proletár internacionalizmus elvi alapján áll. A fiatalok internacionalizmusa, cselekvő szolidaritása a kétoldalu ifjúsági kapcsolatokban is kifejezésre jut. Ugyanakkor az internacionalizmusra, hazafiságra nevelés sohasem tekinthető lezárt aktusnak, a világpolitikai helyzet napról-napra új szituációkat teremt, melyre az ifjúságnak is megfelelően kell tudnia reagálnia.

A szocialista internacionalizmusra nevelés komplex társadalmi folyamat és komplex személyiségformáló tevékenység, tudati, érzelmi nevelés. Komplex, mert benne az egyén, a család, a baráti közösség, a politikai intézményrendszer minden eleme szerepet játszik.

E nevelőmunka jelentősége különösen megnő az ideológiai harc megerősödése, az imperializmusnak a marxista-leninista ideológia, a létező szocializmus, a proletár internacionalizmus ellen intézett tömeges támadásai közepette.

A jelenlegi nemzetközi helyzetben kiemelt fontosságu a szocialista országok internacionalista együttműködése. A béke megőrzésének, a nemzetközi feszültség feloldásának döntő tényezője a szocialista országok közössége.

Ennek szellemében hangsúlyozza a KISZ KB 1984. február 29-i ideológiai határozata:

"A szocialista országok közös érdekei sürgetik együttműködésünk hatékonyságának javítását. Fontos feladat, hogy az ifjúsági szervezetek is összehangolják a politikai és az ideológiai munka terén közös tennivalóikat. A KISZ ehhez a testvérszervezetekkel fenntartott kapcsolatok bővítésével, a többi szocialista ország történelme, építőmunkája tapasztalatai, kultúrája megismerésének ösztönzésével, az ifjúsági turizmus és a személyes kapcsolatteremtés lehetőségeinek fejlesztésével járuljon hozzá."⁷⁷

Jegyzet

- ¹A KISZ X. Kongresszusa ILV 1981. 88.p
- ²uo. 149.p.
- ³MSZMP KB Titkárság 1970. május 25-i határozata
- ⁴MSZMP KB Titkárság 1976. május 25-i határozata
- ⁵MSZMP KB Titkárság 1978. november 29-i határozata
- ⁶MSZMP Politikai Bizottsága 1964. december 21-i határozata
- ⁷MSZMP KB Titkárság 1970. május 25-i határozata
- ⁸MSZMP KB Titkárság 1978. november 29-i határozata
- ⁹MSZMP Csongrád megyei VB 1954. október 11-i határozata
megyénk testvérmegyei kapcsolatainak alakulásáról, irányításáról. MSZMP megyei archivum.
- ¹⁰MSZMP KB Titkárság 1970. május 25-i határozata
- ¹¹MSZMP Csongrád megyei VB 1975. április 25-i határozata
- ¹²MSZMP Csongrád megyei VB. 1980 november 28-i határozata
a testvérmegyei és nemzetközi kapcsolatok áttekintésének
módszeréről. MSZMP megyei archivum.
- ¹³MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága 1981. szeptem-
ber 29-i határozata. MSZMP megyei archivum.
- ¹⁴uo.
- ¹⁵uo.
- ¹⁶A KISZ KB Intéző Bizottságának határozata a nemzetközli
kapcsolatok egyes kérdéseiről. K/10/75/1961 KISZ KB irat-
tár.
- ¹⁷A KISZ KB határozata nemzetközi tevékenységünk főbb irá-
nyaira és főbb feladataira. KB/37 - 1965/3/XI.4./
KISZ KB irattár

18_{uo.}

19 A KISZ KB határozata a KISZ nemzetközi tevékenységének tapasztalatairól és néhány időszerű kérdéséről.

KB/25 - 1970 15/ /XII.22./ KISZ KB irattár

20_{uo.}

21 A KISZ KB állásfoglalása és irányelvei a nemzetközi ifjúsági és diákmozgalom helyzetéről, a KISZ nemzetközi tevékenységének tapasztalatairól és a továbbfejlesztés legfontosabb feladatairól

KB/12 - 1973/1 /III.30./ KISZ KB irattár

22_{uo.}

23 A Titkárság 1975. május 6-i határozata az egyetemi és főiskolai KISZ szervezetek nemzetközi tevékenységének szabályozási rendszerére H/42/1975. KISZ KB irattár

24 Tájékoztató a KISZ megyei bizottságai 1976. évi nemzetközi tevékenységéről és javaslat az 1977. évi külügyi tervre. KISZ KB irattár

25 A Titkárság /13-1979/18. /IX.17./ számú határozata a KISZ megyei bizottságai nemzetközi kapcsolata továbbfejlesztésének irányelveire. KISZ KB irattár

26_{uo.}

27 KISZ Csongrád megyei Bizottsága 1968. június 28-i határozata. MSZMP megyei archivum.

KISZ Csongrád megyei VB 1975. szeptember 25-i határozata MSZMP megyei archivum

KISZ Csongrád megyei Bizottsága 1984. május 10-i határozata. MSZMP megyei archivum

28 Jelentés az internacionalista nevelés helyzetéről és feladatairól, a KISZ szervezetek nemzetközi kapcsolatairól, a IX. VIT előkészületeiről Csongrád megyében. 1968. június 28. MSZMP megyei archivum

29 Jelentés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatairól, a további tennivalókról. 1975. IX. 25. MSZMP megyei archivum

- 30 Jelentés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi tevékenységéről. 1984. május 10. MSZMP megyei archivum.
- 31 Biczó György tanácselnök
- 32 Szeged Városi Tanács VB 1955. október 10-i határozata Városi Tanács irattár.
- 33 Távoli városok - közeli barátok. MSZBT 1982. 102.p.
- 34 Délmagyarország, 1957. október 15.
- 35 Barátsági szerződés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága és a Komszomol Odessza területi bizottsága között. 1967. április 14. KISZ MB irattár - rendezetlen
- 36 Jakubovszkij, a Komszomol Odessza területi bizottságának első titkára
- 37 Bódi György, a KISZ Csongrád megyei Bizottságának első titkára
- 38 Ágoston József
- 39 Együttműködési megállapodás Szeged Városi Tanácsa és Szabadka Községi Tanácsa között 1966. június 17.
- Szeged Városi Tanács irattár
- 40 Szögi Béla
- 41 Jelentés a JATE KISZ Bizottság Novi Sad-i utjáról /1967-1-10-11/ MSZMP megyei archivum - rendezetlen
- 42 Koncz János
- 43 Gál Lajos - Szarvas Lászlóné: A magyar ifjúsági mozgalom története - 1945-1950. ILV. 1981. 53.p.
- 44 Uo.
- 45 Megállapodás a KISZ Csongrád megyei Bizottsága, a JATE KISZ Bizottsága - az FDJ HALLE megyei és BUNA járási jogu vezetősége között. 1965. december 8.
MSZMP megyei archivum
- 46 uo.
- 47 Feljegyzés a KISZ MB delegáció 1971. március 2-9 hallei utjáról. MSZMP megyei archivum K-5/XVI/2/15. 1970.

- 48 Kultúrális és tudományos együttműködési egyezmény a Magyar Népköztársaság és az NDK között. 1967. május 26.
Magyar Közlöny 1967. 28.
- 49 Tájékoztató a magyar-NDK együttműködés tapasztalatairól. 71/1983. V./24. Csongrád megyei Tanács VB Munkaügyi osztály. Megyei Tanács, irattár.
- 50 MSZMP Csongrád megyei VB 1974. október 11-i határozata.
MSZMP megyei archivum
- 51 MSZMP Csongrád megyei VB 1975. április 25-i határozata.
MSZMP megyei archivum
- 52 Dékány Klára, Papp István, Ősz Károly, Kóczor Lajos,
Borbola István
- 53 MSZMP Csongrád megyei VB 1974. X. 11-i határozata.
MSZMP megyei archivum.
- 54 Bódi György megyei első titkár vezetésével
- 55 Megállapodás a Magyar Népköztársaság Csongrád megyei és a Román Szocialista Köztársaság Temes megyei párt-, tanácsi és -tömegszervezeti szervei között a baráti kapcsolatok és együttműködés további fejlesztéséről. Szeged, 1977.
MSZMP megyei archivum
- 56_{uo.}
- 57 Jelentés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága Temes megyei utjáról. KISZ MB irattár 1/1/14/1979
- 58_{uo.}
- 59 Tájékoztató a JATE KISZ Bizottság delegációjának temesvári látogatásáról, 1981. nov. 8-10.
KISZ MB irattár - rendezetlen
- 60 Jelentés a Román Kommunista Ifjusági Szövetség első titká-
ra vezette delegációjának látogatásáról.
Bp. 1979. X. 15. KISZ MB irattár - rendezetlen
- 61 Csongrád megyei Hirlap 1957. július 21.
- 62 Csongrád megyei Hirlap 1957. július 28.
- 63 Csongrád megyei Hirlap 1957. július 3.

- ⁶⁴Csongrád megyei Hírlap 1959. augusztus 14.
- ⁶⁵Csongrád megyei Hírlap 1959. augusztus 16.
- ⁶⁶Török Judit
- ⁶⁷Kádár János: Internacionalizmus, szolidaritás, szocialista hazafiság. Bp. Kossuth 1977. 127.p.
- ⁶⁸Bódi György megyei első titkár vezette
- ⁶⁹Közös közlemény Kádár János és Nicolae Ceausescu találkozójáról.
Magyar külpolitikai évkönyv 1977. Kossuth 1979. 137.p.
- ⁷⁰uo.
- ⁷¹Közlemény Lázár György romániai látogatásáról
Népszabadság, 1982. július 15.
- ⁷²Komócsin Zoltán: Nemzeti érdekek, internacionalista célok
Kossuth 1972. 202.p.
- ⁷³Bódi György
- ⁷⁴Kovács Jenő és Slavko Parac
- ⁷⁵MSZMP megyei archivum K-5/643/1960.
- ⁷⁶Szegedi Néplap 1957. április 10.
- ⁷⁷A KISZ KB állásfoglalása időszzerű ideológiai kérdésekről,
határozat a KISZ ideológiai nevelőmunkájával összefüggő feladatokról. 1984. február 29. KISZ MB irattár

Felhasznált irodalom

I.

Dokumentumok

1. MSZMP KB Titkárság 1970. május 25-i határozata
 MSZMP KB Titkárság 1976. május 25-i határozata
 MSZMP KB Titkárság 1978. november 29-i határozata
2. MSZMP Csongrád megyei VB 1974. október 11-i határozata
 MSZMP Csongrád megyei VB 1975. április 25-i határozata
 MSZMP Csongrád megyei VB 1980. november 28-i határozata
 MSZMP Csongrád megyei VB. 1981. szeptember 29-i határozata
3. A KISZ KB IB határozata a nemzetközi kapcsolatok egyes kérdéseiről 1961 július
 A KISZ KB határozata nemzetközi tevékenységünk főbb irányaira és főbb feladataira 1965. XI. 4.
 A KISZ KB határozata a KISZ nemzetközi tevékenységének tapasztalatairól és néhány időszakos kérdéséről 1970. VII. 22.
 A KISZ KB állásfoglalása és irányelvei a nemzetközi ifjúsági és diákmozgalom helyzetéről, a KISZ nemzetközi tevékenységének tapasztalatairól és a továbbfejlesztés legfontosabb feladatairól 1973. III. 30.
 A Titkárság 1975. V. 6-i határozata az egyetemi és főiskolai KISZ szervezetek nemzetközi tevékenységének szabályozási rendszerére
 A Titkárság 1979. IX. 17-i határozata a KISZ megyei bizottsága nemzetközi kapcsolatai továbbfejlesztésének irányelveire

4. Jelentés az internacionalista nevelés helyzetéről és feladatairól, a KISZ szervezetek nemzetközi kapcsolatairól, a IX. VIT előkészületeiről Csongrád megyében. 1968. június 28.

Jelentés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi kapcsolatairól, a további tennivalókról. 1975. szept. 25.

Jelentés a KISZ Csongrád megyei Bizottsága nemzetközi tevékenységéről. 1984. május 10.

II.

Sajtóanyag

Délmagyarország 1957. évfolyam

Csongrád megyei Hírlap 1957, 1959, 1962, 1968, 1973, 1978. évfolyamok.

Szegedi Néplap 1957. évfolyam

Ifjúsági figyelő 1967-1979 évfolyamok

III.

Irodalom

1. Arbatov: Nemzetközi politika és ideológiai harc. Bp. Kossuth 1972.
2. Balogh Sándor: A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945-1947. Bp. Kossuth 1982.
3. A barátok tapasztalata közös kincs. Szeged, 1984.
4. A barátság három évtizede. MSZBT Bp. Kossuth 1975.
5. Benczédi László-Csatári Dániel: Szocialista hazafiság - szocialista történelemszemlélet. Bp. Kossuth 1967.
6. Berecz János: Baráti szövetségben. Bp. Kossuth 1983.
7. Berecz János: Vitáink és egységünk. Hazánk a világban, pártunk a munkásmozgalomban. Bp. Akadémia 1981.
8. Csikós József: A VIT-ek története ILKV 1985.
9. Eperjesi László: A magyar ifjúsági mozgalom negyven éve. Bp. Népszava 1985.

10. Eperjesi László: A magyar ifjúsági mozgalom története 1956-1960. Bp. ILV. 1981.
11. Élő nemzetköziség, élő hagyományok. Tudományos ülésszak /1979/ Szeged.
12. Gál Lajos-Szarvas Lászlóné: A magyar ifjúsági mozgalom története 1945-1950. Bp. ILV 1981.
13. Gyenes András: A nemzetközi viszonyok jellemzői az 1980-as évek elején. Bp. Kossuth 1981.
14. Hazafiság és nemzetköziség a marxizmus-leninizmusban: Propagandisták elméleti tanácskozása. Veszprém. 1978. Bp. Kossuth 1979.
15. Az ifjúság hazafias és internacionalista neveléséről MSZBT 1983.
16. Kállai Gyula: Helyünk a világban. Bp. Akadémia 1977.
17. Kállai Gyula: A magyar népköztársaság külpolitikája. Bp. Kossuth 1964.
18. Kádár János: Internacionalizmus, nemzeti érdek. Bp. Kossuth 1977.
19. Kádár János: Internacionalizmus, szolidaritás, szocialista hazafiság. Kossuth 1977.
20. Komócsin Zoltán: Nemzeti érdekek, internacionalista célok. Kossuth 1972.
21. Kulcsár Péter: Az emberi jogok és a nemzetközi kapcsolatok. Bp. Kossuth 1978.
22. Larin: A nemzetközi kapcsolatok és az ideológiai harc. Bp. Kossuth 1978.
23. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség X. kongresszusa ILV 1981.
24. A magyar munkásmozgalom története 1945-1962. Bp. Kossuth 1980-81.
25. A magyar népi demokrácia története 1944-1962. Bp. Kossuth 1978.
26. A Magyar Szocialista Munkáspárt XII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth 1980.

27. Magyar-szovjet kapcsolatok. Dokumentumok. 1948-1970.
Bp. Kossuth 1973.
28. Marx-Engels-Lenin: A proletár nemzetköziségről. Bp.
Kossuth 1972.
29. A nemzetközi ideológiai harc időszakos kérdései: Or-
szágos elméleti tanácskozás. Tatabánya, 1981.
Bp. Kossuth 1982.
30. A nemzetközi kommunista mozgalom dokumentumai
1945-1976. Kossuth 1977.
31. A nemzetközi munkásmozgalom története 1945-1974.
Bp. Kossuth 1975.
32. Petrus György: A magyar ifjúsági mozgalom története
1950-1956. ILKV 1984.
33. Puja Frigyes: Magyar külpolitika. Kossuth 1980.
34. Puja Frigyes: A magyar külpolitika és a nemzetközi
helyzet néhány időszakos kérdése.
Szeged. Csm-i Tanács 1982.
35. A szocialista országok egysége Bp. Kossuth 1979.
36. Távoli városok - közeli barátok. MSZBT 1982.
37. Az új Magyarország 40 éve. Bp. Akadémia - Kossuth 1985.
38. Válság és megújulás. Tudományos ülészek. Bp. 1981.
szeptember 29.-október 1. Bp. Kossuth 1982.

Vélemény

Turcsikné Süli Mária: Az ifjúsági mozgalom nemzetközi kapcsolatai /Áttekintés és elemzés az 1957 és 1984 közötti Csongrád megyei tapasztalatok alapján/ c. doktori értekezéséről

A népek közeledésének, együttműködésének előmozdítása az elmúlt évtizedekben egyre erőteljesebben fejeződik ki az LSZMP, illetve a különböző társadalmi és tömegszervezetek nemzetközi tevékenységében. A Kommunista Ifjúsági Szövetség is sokirányú erőfeszítéseket tett és tesz napjainkban is azért, hogy a különböző országok fiataljai megismerjék egymás munkáját, életét, hogy összefogjanak az egyetemes emberi haladás és a béke megőrzésének érdekében.

Szerző a Csongrád megyei Pártarchívum iratanyaga alapján mintegy 30 esztendőre visszatekintve tárgyalja az adott kérdéskört: a testvérvárosi kapcsolatok ápolását, a politikai együttműködés különböző területeit, a kölcsönös részvételt a gazdasági feladatok elvégzésében, a turisztikai-, kulturális-, sportkapcsolatok kiszélesítését; általában véve a barátság és szolidaritás elmélyítését.

Az értekezés színvonalas elemzései alátámasztják a végső mondanivalót: Helsinkii szellemének megfelelően feltétlenül kívánatos a különböző országok fiatal nemzedékeinek egymásra találása, a kölcsönös megértés és bizalom erősítése, az együttműködés minden formájának kiszélesítése.

Összegezve: Turcsikné Süli Mária doktori értekezése a gazdag forrásanyag és az igényes megformálás okán jó történeti-politológiai munka. Mindezekért elfogadását s u m m a c u m l a u d e minősítéssel ajánljuk.

Szeged, 1986. ápr. 10.

/dr. Csatári Dániel/
tanszékvezető egyetemi tanár

15-65/1986.

Csül. Maria

Dr.Csatári Dániel elvtársnak
tsz.v.egyetemi tanár

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Ellékelve Süli Mária: Az ifjúsági mozgalmak nemzetközi kapcsolatai

című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbírálni
 szíveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szíves figyelmét fel-
 hívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat elkészítésének
 és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
 harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelt értekezést a birálat elkészítése után sziveskedjék átadni tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelyezése céljából.

Szeged, 1986. jan. 30.

Makl. Ferenc
.....
dékánhelyettes

A kiadmány hiteles:

Magyarországi Népközlöny.....
főeladó

Kapták: • Dr. Michéler Magdolna decons

. Dr. Csatári Dániel orvostársbiráló